34.4.A.14

34. 4 A. 1

DE
[illegible]CAR-
[illegible]ONE ET GRA-
[illegible]OMINI N[illegible]TRI IE-
[illegible]ISTI, SEV DE [illegible]ATIA ET

[illegible]o, [illegible] duo eruditiſsimi, & an-
[illegible]nille octoginta conſcripti, ha-
[illegible]s tamen nuſquam excuſi.

Alter au[illegible]*re* D. PETRO *Diacono, & alijs,* [illegible]*ui in cauſa fidei ex Oriente à Græcis Romam* [illegible]*miſſi* [illegible]*unt.*

Alter verò authore D. FVLGENTIO *Epiſcopo Ruſpenſi, cum quindecim alijs Epiſcopis Africæ, qui eidem ſubſcripſerunt.*

[illegible]ulge[illegible]ius & Petrus Diaconus floruerunt circa tem[illegible]ra Leonis primi, videlicet anno Domini 48[illegible]

LOVANII.
[illegible]x officina Bartholomæi Grauij.
ANNO 1555.
[illegible]ra[illegible] & priuilegio Cæſ. Maieſt.

CONCESSVM eſt Bartholomæ
ſaſco Priuilegio, vt imprimat om pe-
miſſos doceri in ſcho public quos
etiam eſt hic D. Fulgen us: vt la ter in li-
teris à C. M. indultis AN. M. XLVI.
prima Octobris.

Per Cæſarem, ad relationem
Conſiliariorum.

P. de Lence.

TYPOGRAPHVS STVDIOSO LECTORI.

NVPER dum aliud ageretur ſtudioſe lector, in Abbatia Parcēſi, ordinis Præmonſtratenſis, prope Louaniū, forte reperti ſunt duo libelli, de incarnatione & gratia domini noſtri Ieſu Chriſti, antiquis characteribus in membranis deſcripti. Alter Petri diaconi (ad quem ſcriptus eſſe videtur liber de fide ad Petrum Diaconum qui vulgò inter opera D. Auguſtini circumfertur, licet verius videatur eſſe D. Fulgentij, tum ex amicitia & familiaritate, quam habuiſſe comperitur D. Fulgentius cū Petro diacono, tum ex libro Bertrami hæretici de corpore & ſanguine domini, in quo citatur ſub nomine D. Fulgentij, tum etiam ex Chronicis Honorij aſſerentis Fulgentium ſcripſiſſe librum inſcriptum: Regulæ veræ fidei: qui titulus, libro de fide ad Petrum aptiſſimè conuenit. Vt interim taceam ſtyli & dogma-

Liber de fide ad Petrū D. Fulgentij

dogmatum affinitatem, quam habet cum reliquis ſcriptis D. Fulgentij. Nam Diui Auguſtini non eſſe, vel ex eo conuincitur, quòd Petrus Diaconus, ad quem ſcriptus eſt, libro ſuo commemoret quatuor Concilia generalia, quorum duo poſt Auguſtini tempora celebrata ſunt). Alter verò libellus erat D. Fulgentij epiſcopi Ruſpenſis. Quem librum deſignaſſe videtur Honorius in Chronicis, aſſerens Fulg. epiſcopum Ruſpenſem in Africa, ſcripſiſſe de gratia & libero arbitrio. Nam in hoc argumento, pluſquam duæ totius libri huius partes, conſumuntur. Porrò licet præferat nomina ſedecim Epiſcoporum Africæ, inter quos Fulgentius numeratur, Fulgentij tamen propriè eſſe arguit, tum Phraſis, tum etiã Vincentius in Speculo hiſtoriali, lib. 20. cap. 105. dicens, quòd ſexaginta & amplius epiſcopi cum Fulgen. cathena ligabantur exilij, quorum omnium ingenium, & lingua erat Fulgentius. Et cap. 106. cùm ait Fulg. ſcripſiſſe contra Fauſtum epiſcopum Galliarum qui occultè conſentiebat Pelagianis, apertè volens catholicus videri. Nam huius Fauſti libros nominatim anathematizant Orientales [illegible]

Libri Fauſti anathematizati.

priore,

priore, qui poſterioris authoritate munitur.

Hos itaque duos libellos cùm ſedulò perlegiſſent viri quidam grauiſſimi, eruditiſſimique, cenſuerunt eos non tantùm ſuis authoribus dignos, ſed etiam Eccleſiæ dei ſupra modum vtiles, nimirum teſtes locupletiſſimos antiquiſſimæ fidei Eccleſiarum Orientis & Africæ de Incarnatione verbi, & de gratia & libero arbitrio: de quibus hodie exiſtunt grauiſſimæ controuerſiæ. Quapropter illorum ſuaſu atque hortatu, eos à mendis diligenter repurgatos, & quàm emendatiſſimè excuſos, in publicum damus, ſperantes & Reipub. Chriſtianæ vtiles, & tibi fore gratiſſimos. Bene Vale.

INDEX ARGVMENTORVM ET CAPITVM LIbri prioris.

QVòd conſenſus eccleſiarum in fide, ſit confirmatio fidelium. Cap. 1.
Quòd in Chriſto duæ naturæ, ſine confuſione in vnam perſonam ſunt vnitæ. Cap. 2.
Quòd beata Maria propriè ſit dei mater. Cap. 3.
Quòd non facta quaternitas in deitate per Incarnationis myſterium. Cap. 4.
Quòd deus factus ſit homo, & homo non ſit factus deus. Cap. 5.
Qualis homo ſit creatus, & qualis cum ſua poſteritate per peccatum eſt effectus. Cap. 6.
Quòd deus alios faciat credere ſua bonitate, alios deſerat iuſto iudicio, ſed occulto. Cap. 7.
Quòd ſancta cogitatio, pium conſilium, omniſq; motus bonæ voluntatis ex deo ſit. Cap. 8.

INDEX ARGVMENTORVM ET CAPITVM LIBRI poſterioris.

QVòd recta in deum fides in hac vita, ſalus hominum eſt. cap. 1.
Quòd in Chriſto confiteri oporteat duas naturas, & vnam perſonam, deum ſcilicet & hominem, de Maria virgine pro noſtra ſalute, veraciter natum. Cap. 2.
Quòd verbum non ſolùm in virgine caro factū eſt, ſed etiam ex virgine. Cap. 3.

Quòd

Quód ad delendum peccatum originis, dei filius
ſibi humanam naturam immaculatus imma-
culatam vniuit. Cap. 4.
Quód deus & homo in Chriſto non duas perſo-
nas, ſed duas naturas ſine confuſione vnitas,
ſignificant. Cap. 5.
Quód deus non ſit in Chriſto, ſicut in Patriar-
chis aut Prophetis. Cap. 6.
Quód beata virgo, deum & hominem cõcipere,
non humanis meritis, ſed dei dignatione pro-
meruit. Cap. 7.
Quód mors Chriſti ſecundum carnem, vtramq;
mortem in nobis deſtruxerit. Cap. 8.
Quód ſecundum ſcripturæ conſuetudinem, no-
mine carnis aut animæ, ſæpe totus homo intel
ligatur. Cap. 9.
Quód verbum priuſquam caro fieret, non erat
Chriſtus Cap. 10.
Quód vera fides vnum eundemq; Chriſtum, ve-
rum deum & verum hominem credat. Cap. 11.
Quód per Chriſtum nõ ſolùm deletur iniquitas,
ſed etiam cogitationis ſanctæ recipitur facultas
quã deus primo homini in ſua creatione con-
tulerat. Cap. 12.
Quód homo per peccatum facultatem bonæ co-
gitationis perdidit & bonæ voluntatis. Cap. 13.
Quód ex peccato primi hominis nõ tantùm pœ-
nam, ſed etiam trahamus culpam. Cap. 14.
Quæ abſurda ſequantur eos, qui negant infantes
habere peccatum. Cap. 15.
Quód à peccato originis non liberet niſi fides re-

demptoris. cap. 16.
Quòd Chriſtus hominem liberet, non inueniendo fidem, ſed dando. Cap. 17.
Quòd ſi velle credere ex nobis ſit, tunc fides non eſt gratia, ſed merces bonæ voluntatis. Cap. 18.
Quòd liberum hominis arbitrium, poſt peccatū, ſine adiutorio gratię, non niſi ad ſeruiendū peccato reperitur idoneum. Cap. 19.
Quòd vita ſancta à fide ſumit initium. Cap. 20.
Quòd deus non ſit acceptor perſonarum, quos vult credentes faciens. Cap. 21.
Quòd credendi facultas humanæ poſsit ineſſe naturæ, quia deus poteſt eam ſanare. Cap. 22.
Quòd poſsit homo naturaliter credere, licet ei diuinitus donetur vt credat. Cap. 23.
Quòd non omnia quæ habere poſſumus, ex nobis habere poſsimus. Cap. 24.
Quòd gentes quæ naturaliter ea quæ legis ſunt faciunt, non niſi Chriſtiani fideles intelligendi ſint. Cap. 25. (Cap. 26.
Quòd cognitio dei ſine dilectione nihil proſit.
Quòd Lex factorum (quæ naturaliter eſſe poteſt in cordibus infidelium) ab impietate non liberat. Cap. 27.
Quòd deus non faciat omnes velle credere, pertinet ad ſecreta eius iudicia. Cap. 28.
Quòd fallantur, qui exiſtimant diuinā voluntatē ęqualiter ſe habere erga ſaluandos & damnandos. Cap. 29.
Quòd deus bonam hominis voluntatem nō expectet, ſed tribuat. Cap. 30.
Quòd, oēs homines velit deus ſaluos fieri. Cap. 31.

D. PETRI DIACONI ET ALIORVM QVI IN CAVSA FIDEI A GRAECIS EX ORIENTE ROMAM MISSI FVERUNT, de Incarnatione & gratia domini noſtri Ieſu Chriſti ad Fulgentium & alios epiſcopos Africæ Liber vnus.

Quòd conſenſus eccleſiarum in fide, ſit confirmatio fidelium. CAP. I.

DOMINIS ſanctiſsimis & cum omni veneratione nominandis, Daciano, Fortunato, Albano, Oroncio, Boetho, Fulgentio, Ianuario, & cæteris epiſcopis, & in Chriſti confeſsione decoratis, exigui Petrus Diaconus, Iohannes Leontius, Iohannes & cæteri fratres in cauſa fidei Romæ directi. Vtile & pernéceſſarium ſanctiſq; dei eccleſijs ſpecialiter credimus profuturum, ea quæ de incarnatione & diſpenſatione diuina nobiſcum vniueræ ſanctæ Eccleſiæ Orientalium contra hereticos defendunt, (qui prauis & iniquis argumentis antiquam eccleſię fidem inquie-

tare non ceſſant) ſanctitati veſtræ ſuggerere, atq; de his conſenſum veſtræ beatitudinis ſupp pliciter promereri. Quia in nullo ſanctã glorioſamq; cõfeſsionem veſtram credimus diſſentire. Præſertim cum vno vbique ſpiritu ſanctam dei eccleſiam vegetari minimè dubitemus. Non enim parua, imò potius magna lætitia vniuerſi replebuntur orientales, ſi ſanctitatem veſtram ſuis, imò magis catholicis nouerint in omnibus cõſentire dogmatibus. Vnde ſuppliciter petimus & obſecramus beatitudinem veſtram, quatenus diligenti examinatione, ea quæ inferiùs continentur diſcutientes (vt decet veriſsimos & intrepidos Chriſti prædicatores) ſcriptis ſententiam veſtram nobis patefacere iubeatis: vt ſi deo pręſtante catholicæ fidei conueniens, & apoſtolicis traditionibus noſtra apud vos (ſicut non diffidimus) fuerit expoſitio comprobata, & facilè tantorum virorum, probatiſsimorumq; ſacerdotum authoritate muniti, iniqua loquentium ora obſtruere valebimus, & in fide ſanctorum patrum perſeuerantes, deo qui nos ſanctimonij ſui confeſsione glorificauit, gratias referamus domini ſanctiſsimi & Deo digniſsimi. Nunc ea quæ ſequũtur diligentiùs petimus exploretis.

Quòd in Chriſto duæ naturæ, ſine confuſione in vnam

vnam perſonam ſunt vnitæ. CAP. II. 6

IGitur iuxta ſanctorum patrum traditionem, dominum noſtrum Ieſum Chriſtum in duabus naturis vnitis & inconfuſis, id eſt diuinitatis & humanitatis, in vna perſona ſiue ſubſtantia confitemur. Nec illis acquieſcentes qui vnã dei verbi naturam incarnatam prædicantes, venerabilis Calcidonenſis Concilij fidẽ refugiunt, nec illos admittentes qui duas naturas doloſe pronunciantes, vnam Dei verbi naturam incarnatam minimè confitentur, æſtimantes hoc duarum naturarum profeſsioni contrarium: Quaſi aliquid aliud quàm duas naturas ineffabiliter vnitas, vna Dei verbi natura incarnata ſignificet, Beato Cyrillo Alexandrinæ ciuitatis antiſtite ad Succeſſum epiſcopum dioceſariæ ita ſcribente: Si enim vnam naturam dicentes, dei verbi tacuiſſemus non inferentes incarnatam, ſed velut abijcientes diſpenſationem, erat illis forſitan non improbabilis ſermo ſimulantibus interrogare, vbi eſt in humanitate perfectio, aut quomodo ſubſtantia noſtra ſubſiſtit. Quoniam verò & perfectio quæ in humanitate eſt, & eſſentiæ noſtræ manifeſtatio illata eſt, per id quod dictum eſt incarnati, iam deſerant arundineam virgam ſibimet ſupponentes.

Quod

Quòd beata Maria propriè ſit Dei mater.

CAPVT III.

BEAtam verò virginē Mariam non propter dignitatem hominis illius, qui ex ipſa natus eſt (quem gratia & non natura Deum quidam impiè prædicare non metuunt.) Sed propriè & ſecundum veritatem credimus theotocon, id eſt dei genitricem; eo quòd peperit verè & propriè deum verbum incarnatum, & hominem factum, atque eſſentialiter ſiue naturaliter carni vnitum. Propterea etiam eſſentialem ſiue naturalem factam naturarum vnitionem omnimodis confitemur, non ſicut illi qui tanquàm in propheta ita in Chriſto domini verbum inoperaſſe contendunt. Quos redarguit beatus Gregorius Nazianſenus ad Clidoniū dicens: Si quis ſicut in propheta ſecundum gratiam dicit inoperaſſe domini verbum, & non eſſentialiter factam confitetur vnitionem, ſit vacuus melioris inoperationis, magis autem plenus ſit deterioris. Nec ſicut illi qui ſecundum illuſtrationem, aut dilectionem, aut affectionem, aut perſonalem, vel ſubſiſtentialem ſiue ſecundùm authoritatem, aut potentiam aut æqualitatem honoris, vnitionē tentant aſtruere naturarum. Quos paulò ſuperiùs

Grego. Nazianſe.

riùs memoratus Beatus Cyrillus anathematizat dicens contra Neſtorium: Si quis in vno Chriſto diuidit ſubſtantias poſt vnitatem ſola ſocietate connectens ſecundùm dignitatem, & authoritatem, aut potentiam, & non magis cõiunctionem quæ eſt ſecundùm vnitatem naturalem; anathema ſit. Deus enim verbũ non nomine vacuo, non particula ſui, ſed natura deus tantus quantus & pater eſt, æqualis per omnia patri, præter hoc tantummodo quòd ille pater eſt, iſte filius, naturæ ſe humanæ vniens factus eſt homo. Hinc etiam à ſanctis patribus adunatione ex diuinitate & humanitate Chriſtus dominus noſter compoſitus prædicatur. Quod nolens Paulus Samoſatenus conſiteri damnatus eſt ab Anthiocheno Concilio, Malchione preſbytero eiuſdem Anthiochenæ eccleſiæ viro per omnia eruditiſsimo, & ab vniuerſis ſacerdotibus qui contra eundem Paulum conuenerant tunc electo, qui ſummum diſputationis certamen à Concilio memorato ſuſcipiens, ita eundem hæreticum inter cætera redarguit dicens: Ex ſimplicibus fit certè compoſitum, ſicut in Chriſto Ieſu qui ex Deo verbo & humano corpore, quod eſt ex ſemine Dauid vnus factus eſt, nequaquàm vlteriùs diuiſione aliqua ſed

Cyrillus anathematiſmo.3.

vnitate

vnitate ſubſiſtens. Tu verò videris mihi ſecundum hoc nolle compoſitionem fateri, vt non ſubſtantia ſit in eo filius dei, ſed ſapientia ſecundum participationem. Hoc enim dixiſti, quòd ſapientia diſpendium patiatur, & ideo compoſita eſſe poſsit, nec cogitas quòd diuina ſapientia ſicut, antequam ſe exinaniſſet indiminuta permanſit:ita & in hac exinanitione quam geſsit miſericorditer, indiminuta atque indemutabilis extitit. Et hoc etiam dicis quòd ſapientia habitaret in eo. Habitamus & nos in domibus vt alter in altero, ſed neque pars domorũ nos ſumus, nec noſtra pars domus eſt. Similiter etiam beatus Athanaſius in libello, cuius eſt titulus: Quòd vnus ſit Chriſtus. Hæreticorum vanitatem refutans, poſtq̃ de filij dei diuinitate inquiſitiones eorum ſuperfluas approbaſſet, ita proſequitur: Sic inquit etiam de incarnatione inquirunt: Quomodo inquiũt incarnatus deus, quomodo incorporatur, quomodo componitur. Ad paruum corpuſculum incapabilis, quomodo vnitur, increatus creato, & circumſcripto incircumſcriptus? aut quomodo in partẽ magnus ille & immẽſus & indiuiduus? Si aũt magnitudo illa in paruo loco contracta eſt, aut paruũ illud factũ eſt magnum, aut pars & nõ omnis diuinitas carni vnita eſt, quod eſt impiũ credere.

Athanaſius.

dere. Et prolapſi ſunt ex hoc quòd dicūt quo modo,& quali modo? & qua ſententia imperfidiam etiam iſti & inhabitationem pro incarnatione operati ſunt,& pro vnitate & compoſitione in operationem humanam,& pro vna ſubſtātia domini noſtri Ieſu Chriſti,duas ſubſiſtētias,& duas perſonas, & pro ſancta & ineffabili Trinitate, quaternitatem indecenter dogmatizantes & impiè. Rurſus Beatus Gregorius in ſermone de filio: Vno autē,inquit, capitulo meo vt altiora quidem aſſcribas diuinitati,& illi naturę quæ paſsionibus & corpore probatur eſſe ſuperior: humiliora verò cōpoſito tribuas,qui propter te ſemetipſum exinaniuit,& incarnatus eſt. Hinc ergo rectiſſimè credimus,quòd plenus & perfectus deus verbum etiam poſt aſſumptam carnem nullū augmentum detrimentumq́; pertulerit, imò vnitione ſua ineffabilem gloriam contulerit aſſumptæ naturæ. Regula.

Quòd non ſit facta quaternitas in deitate per incarnationis myſterium. CAP. IIII.

HAc de cauſa Trinitas etiam poſt incarnationis myſterium Trinitas manſit, quia idem deus verbum,etiam cū propria carne vnus eſt ex Trinitate: non quòd caro eius ſit de ſubſtantia trinitatis, ſed quia caro dei verbi eſt, qui eſt vnus ex trinitate.

Ipſe

Ioan.3 Ipſe em̄ omnino & nō alius aſcēdit in cœlū q̄ deſcēdit de cœlo, filius hominis qui eſt in cœlo. Quapropter & deū verbū paſſum carne, & crucifixū carne, ſepultū carne, ſecundū beatū Cyrillū profitemur dicentē. Si quis non confitetur deum verbū paſſum carne, crucifixum carne, & mortē carne guſtaſſe, factumq́; primo genitū ex mortuis ſecundū quod eſt vita & viuificator tanq̄ deus, anathema ſit. Similiter etiam hominē Chriſtum dicimus verbum ſecundum illud beati Iohannis. Quod fuit ab initio, quod audiuimus, quod vidimus oculis noſtris, quod ꝓſpeximus, & manus noſtræ tractauerunt de verbo vitę. Neq; enim verbū ſecundū deitatis ſuę naturā tractari potuit, manibus humanis, niſi fieret homo. Eſt etiā proculdubio puer ille quem beata virgo genuit, quem pannis inuoluit, quem in pręſepio collocauit, quem octauo die circuncidit, quē Symeon vir iuſtus proprijs amplexatus eſt gremijs, quē ſubiectū parētibus Euāgeliſtæ referunt, quē ꝓfeciſſe ætate & ſapiētia ꝓteſtantur, natura deus, ꝑ quem facta ſunt oīa viſibilia & inuiſibilia, vnigenitus & primogenitus, in quo omnia cōſtant ſecundum Apoſtolum. Et hoc ipſum claris vocibus etiam Eſaias propheta proteſtatur dicens: Puer natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis, cuius poteſtas in humero

Cyril. anathematiſmo 12.

1.Iohan.1.

Coloſ.1.
Eſa.9.

eius,

eius, & vocabitur magni conſilij angelus admirabilis, conſiliarius, deus fortis, dominator, princeps pacis, pater futuri ſeculi. Et idcirco acquieſcendum illis nullatenus credimus, qui puero illi deũ fortem vnitũ aſſerunt, nec deum fortem ipſum eſſe puerum credũt, pręſertim cùm nó alterius cuiuſl bet, ſed eius omnino thronum qui de ſpiritu ſancto & Maria virgine natus eſt, atq; in Iordane à Ioanne vt aquas ſanctificaret baptizatus eſt, in ſeculũ ſeculi virga æquitatis, virga regni tui, dilexiſti iuſtitiam, & odiſti iniquitatem, propterea vnxit te deus tuus oleo exultationis præ participibus tuis. Quomodo autem vngi poterat deus cuius thronus eſt in ſeculum, niſi fieret homo?

Quòd deus factus ſit homo, & homo non ſit factus deus. Cap. 5.

SEcundũ hanc ergo prophetæ ſententiã, deus factus eſt Chriſtus, non autẽ Chriſtus factus eſt deus, ſicut dicunt hæretici, qui per prouectum, non per naturã Chriſtum deũ audent aſſerere: deus enim vnctus eſt, quia ipſe factus eſt homo, non enim eſt alter deus, alter homo, ſed idem deus, idem homo. Qui enim naturalis eſt filius virginis, idem naturalis eſt filius dei, propterea & duas natiuitates credimus dei verbi, & confitemur, id eſt vnam Duæ natiuitates verbi dei.

vnam ante ſecula in patre ſecundùm diuinitatem, alterã in nouiſsimis diebus à virgine ſancta ſecundùm carnem: execrantes eos qui negant ſecundùm carnem dei verbi natiuitatẽ: qui etiam refugiunt vnius eiuſdemq; filij dei fateri mirabilia, & paſsiones, quod omnis dei eccleſia confitetur. Accipimus aũt & quatuor concilia ſecundũ hũc expoſitionis noſtrę ſenſum, Nicenum trecentorum decẽ & octo epiſcoporum Conſtantinopolitanũ centum & quinquaginta qui damnauerũt impios pneumatomachos †, necnon etiã Epheſinũ primũ, cui prꝑfuerũt beatiſsimi Celeſtinus Roman', & Cyrillus Alexãdrinus antiſtites, & ſanctũ ac venerabile, quod apud Calcedonã celebratũ eſt. Epiſtolas quoq; beati Leõis amplectimur anathematizantes vniuerſos contraria dogmatibus eccleſię ſentiẽtes, ſimul & omnia ſcripta Theodori Mapſueſtini, & Neſto ij diſcipuli eius, omneſq; qui illis ſimilia ſapiunt cum eodem Neſtorio, necnon etiam cũcta ſcripta 12. capitulis aduerſantia beati Cyrilli, quæ cõtra eundem Neſtorium ædidit: his adijciẽtes Euticẽ, Dioſcorum cum ſocijs eorum, omneſq; quos iuſtè ac regulariter ſedes apoſtolica condemnauit.

† id eſt, ſpiritus ſancti impugnatores.

Qualis homo ſit creatus, & qualis cũ ſua poſteritate per peccatum eſt effectus. CAP. VI.

Poſt

POſt hæc conſequens eſt etiã qualiter de Chriſti gratia ſentiamus, qua nos eruit de poteſtate ſathanæ ſecundũ quod nobis eſt traditũ veſtrę beatitudini declarare:qa etiã in hac parte authoritas veſtra nobis valde eſt neceſſaria. Credimus itaq; bonum & ſine vlla carnis impugnatione à deo creatore omnium factum Adam, magnaq; præditum libertate, ita vt & bonum facere in propria facultate haberet, & malum ſi vellet poſſet admittere. Eratque mors & immortalitas in eius poſita quodammodo arbitrij libertate. Capax enim erat vtriuſque rei, vt ſi ſeruaret præceptum, ſine experientia mortis fieret immortalis: ſi verò contemneret, mors continuò ſequeretur. Itaque ſerpentis aſtutia deprauatus, ſponte diuinæ legis præuaricator effectus eſt, & ideo ſecundùm quod ei prædictum fuerat, iuſto iudicio dei, mortis pœna damnatur, totusq; id eſt ſecundùm corpus & ſecundũ animam in deterius cõmutatus, amiſſa libertate ꝓpria, ſub peccati ſeruitio mãcipatur. Ex hoc nullꝰ eſt hominũ qui nõ huius peccati vinculo naſcatur aſtrictus, pręter eũ qui ad hoc vinculum peccati ſoluendũ, nouo generationis modo natus eſt, mediator dei & hominum homo Chriſtus Ieſus. Quid enim aliud potuit aut poteſt naſci ex ſeruo, niſi ſeruus? neque

Qualis Adam ſit creatus.

Per peccatum totus homo factus eſt deterior.

enim cùm eſſet liber Adam filios procreauit, ſed poſtquam ſeruus peccati factus eſt. Ideo ſicut omnis ab illo eſt, ita & omnis homo
Rom. 5 ſeruus peccati per ipſum eſt. Hinc & Apoſtolus ex vno, inquit, in omnes homines in cōdemnationem, & rurſus: per vnum hominem peccatum intrauit in hunc mundum, & per peccatū mors, & ita in omnes homines mors pertranſijt, in quo omnes peccauerunt. Falluntur ergo omnimodo qui dicunt mortem ſolam, non & peccatum tranſiſſe in genus humanum. Cùm apoſtolus & peccatum & mortem mundo per eum teſtetur illatum. Ab hac igitur damnatione & morte, nullus omnino liberatur, niſi gratia redemptoris. Qui cùm eſſet dominus, vtpote deus, vt nos à ſeruitute perpetua, & poteſtate diaboli liberaret, atque ad veram libertatem educeret, factus eſt ſeruus, accipiens formam ſerui. Hinc eſt,
Ioan. 8 quod dicit ad Iudæos: Tunc verè liberi eritis, ſi vos filius liberauerit. Putabant enim ſe verè liberos, qui humanis occupationibus intentione vaniſsima ſeruiebant. Vt ergo falſa libertas fieret Chriſtiana libertas, eadem libertas liberatore indiguit, quo poſſet per eius gratiam ab occupationibus humanis aduerſa, ea cogitare & deſiderare, quæ pertinent ad vitam ęternam. Sine hac igitur gratia poteſt

Sine gratia, nō niſi humana cogitātur.

poteſt quidem cogitare & deſiderare humana, non autem poteſt cogitare aut velle; ſeu deſiderare diuina. Quorũ primum eſt & præcipuum fundamentum, & crepido quodammodo ſiue omnium bonorum origo, credere in dominum gloriæ crucifixum. Quod vtiq; nó eſt ex naturalis arbitrij libertate, quia non hoc caro & ſanguis, ſed pater cœleſtis reuelat cui voluerit, ad veram eum attrahens libertatem, non violenta neceſsitate, ſed infundẽdo ſuauitatem per ſpiritum ſanctum, vt mox credentes dicamus: quia dominus eſt Ieſus, quod nemo per naturalẽ arbitrij libertatẽ poteſt dicere niſi in ſpiritu ſancto: Fruſtra ergo garriunt qui dicunt meũ eſt velle credere, dei autẽ gratia eſt adiuuare, cùm etiam ipſum credere, quod eſt conſenſum præbere veritati nobis à deo dari teſtetur Apoſtol. dicens: Vobis enim datũ eſt à Chriſto nõ ſolùm vt in eũ credatis, verumetiam vt pro illo patiamini. Quid ſit credere. Philip. 1

Quòd deus alios faciat credere ſua bonitate, alios deſerat iuſto iudicio ſed occulto. CAP. VII.

SEd dicunt, ſi nolẽtes Deus facit vt velint credere, nullus aũt eſt qui naturaliter, vt dicitis, poteſt credere in filio dei, aut aliquid boni velle quod pertinet ad vitã æternã, cur ergo nõ facit oẽs velle, cùm non ſit perſonarũ acceptio apud deũ, prẹſertim cũ de ipſo Obiectio

 ſcriptum

1. Tim. 2. ſcriptum ſit: Qui vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionē veritatis venire. Aut ēm vult & nō poteſt, aut mētitur ſcriptura diuina. Quòd ſi horum quodlibet ſentire eſt impiū, reſtat vt non ille excitet voluntatem humanam, ſed eam expectet ab homine, vt æquum ſit in volentibus præmium, in nolentibus autem iuſta damnatio. Hæc ſi ita ſunt, vt hæretici iactitant, comprehenſa ſunt ab ipſis inſcrutabilia, & incomprehenſibilia dei iudicia. Si enim vt ipſi volunt nolentes damnat, ſaluat autem volentes, nihil eſt omnino quod quęratur vlteriùs. Et quantum ad ipſos, fallit ſcriptura diuina, quæ incomprehenſibilia dei teſtatur iudicia. Nos autem incomprehenſibilia

Solutio. credentes & demōſtrantes iudicia dei, ex vna maſſa perditionis alios ſaluari dicimus bonitate & gratia dei, alios iuſto & occulto iudicio derelinqui. Alioquin dicāt ſi poſſunt hi q hoc diuinæ iuſtitiæ & bonitati contrariū ęſtimant, cur is qui omnes hoīes vult ſaluos fieri, & ad agnitionē veritatis venire, tā multas virtutes fecit in Corozaim & Bethſaida, & nullam harum in Tyro & Sydone facere voluit, vbi ſi factæ fuiſſent, (ſicut ipſe teſtatur) forſitan in cinere & cilicio pœnitentiam egiſſent? Aut cur in Aſia & Bithinia Apoſtolum vetuit verbum ſalutis annunciare? Quòd ſi iſta

nequeunt

 12

nequeant comprehendi, redeant ad ſe, & inuenientes ſe homines, deſinant quærere: cur alios ſaluet gratuito dono, alios derelinquat iuſto & occulto iudicio, qui poteſtatem habet ex eadem maſſa aliud vas facere in honorem, aliud in contumeliam, & clament vnà nobiſcum, imò iuxta Apoſtolum: O altitudo diuitiarum ſapientię & ſcientię dei, quàm inſcrutabilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius. Quis enim cognouit ſenſum domini? Aut quis conſiliarius eius fuit? aut quis prior dedit ei & retribuetur illi? Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia, ipſi gloria in ſecula ſeculorum Amen. Manifeſtè ergo non nobis ſed Apoſtolo omnino reſiſtit, qui dicit: niſi ego priùs voluero, gratia ad me non venit. Quod omnino nihil aliud eſt dicere, niſi priùs dare deo, vt retribuatur illi.

Rom. 11.

Quòd ſancta cogitatio, pium conſilium, omniſq; motus bonæ voluntatis ex deo ſit.

CAPVT VIII.

SEd nos ſequentes eundem Apoſtolum, omnem bonarum cogitationum originē earumq; confeſsionē & voluntatē ex deo & per deum & in deo dicimus, qui prauas hominū volūtates & terrenis actibus implicatas, per infuſionē & operationē intrinſecus ſancti

ſpiritus abſoluit, & corrigit, ſicut ſcriptum eſt: Præparatur voluntas à domino. Hinc etiam beatus Baſilius Cæſarienſis Epiſcopus in oratione ſacri altaris, quam penè vniuerſus frequentat Oriens. Inter cætera: Dona (inquit) domine virtutem ac tutamẽtum, malos que ſumus bonos facito, bonos in bonitate cõſerua, omnia enim potes, & non eſt qui cõtradicat tibi, cùm enim volueris ſaluas, & nullus reſiſtit voluntati tuæ. Ecce quàm breuiter, quáque diſtrictè, doctor egregius olim huic controuerſiæ finem poſuit docens per hanc precem, non à ſeipſis, ſed à deo malos homines bonos fieri, nec ſua virtute, ſed diuinæ gratiæ adiutorio in ipſa bonitate perſeuerare. Similiter beatus Innocentius apoſtolicæ ſedis antiſtes, in epiſtola ad Concilium Mileuitanum. Omnia, inquit ſtudia & omnia opera ac merita ſanctorum, ad dei gloriam laudemq; referenda ſunt, quia nemo aliũde ei placet niſi ex eo quod ipſe donauerit. Quod diligẽtiùs ma niſeſtiùſq; in epiſtola ſua ad Papam Romanũ replicantes, ipſius papæ ſententiam explicant Africana Concilia dicentes: Illud autẽ quod in literis, quas ad vniuerſas prouincias curaſti eſſe mittendas poſuiſti dicens: Nos tamen inſtinctu dei (omnia enim bona ad authorẽ ſuũ referenda ſunt vnde naſcuntur) ad fratrum & coepi-

Baſilius.

Vide in capitulis celeſt. ca. 8

coepiſcoporum noſtrorum cõſcientiam vniuerſa retulimus: ſic accipimus dictum, vt illos qui contra Dei adiutorium extollunt arbitrij libertatem, diſtricto gladio veritatis, velut curſim tranſiens amputares. Quid enim tam libero feciſti arbitrio, quàm quòd vniuerſa in humilitatis noſtræ conſcientiam retuliſti? Et tamen inſtinctu dei factũ fideliter ſapienterq; vidiſti, veraciter fidenterq; dixiſti, ideo vtiq; quia præparatur voluntas à domino, & vt boni aliquid agant, paternis inſpirationibus ſuorum ipſe tangit corda filiorũ. Quotquot enim ſpiritu Dei aguntur, hi filij ſunt dei, vt nec noſtrum deeſſe ſentiamus arbitrium, & in bonis quibusq; voluntatis humanæ ſingulis motibus, magis illius præuenire non dubitemus gratiã, quòd ita deus in cordibus hominum atq; in ipſo libero operetur arbitrio, vt ſancta cogitatio, pium conſilium, omnisq; motus bonæ voluntatis ex deo ſit, quia per illum aliquid boni poſſumus ſine quo nihil poſſumus. His congruè beatiſsimus Celeſtinus in epiſtola ad Gallos data: cùm enim (inquit) ſanctarũ plebiũ præſules mandata ſibi legatione fungantur, apud diuinam clementiam humani generis agunt cauſam, & tota ſecum eccleſia congemiſcente poſtulant & precantur, vt infidelibus donetur fides, vt

Rom. 8.

Celeſt. cap. 11.

idolatræ ab infidelitatis ſuæ liberentur erroribus, vt Iudæis ablato cordis velamine, lux veritatis appareat, vt hæretici catholicæ fidei perceptione reſipiſcant, vt ſchiſmatici ſpiritũ rediuiuæ charitatis accipiant, vt lapſis pœnitentiæ remedia conferantur, vt deniq; cathecuminis ad regenerationis ſacramenta perductis, cœleſtis miſericordiæ aula reſeretur. Hæc autem non perfunctoriè neque inaniter à domino peti rerum ipſarum monſtrat effectus, quandoquidem ex omni errorum genere, plurimos dignatur attrahere, quos eruens de poteſtate tenebrarum transfert in regnum filij charitatis ſuæ, & ex vaſis iræ facit vaſa miſericordiæ. quod à deo totum diuini operis eſſe ſentitur, vt hæc efficienti Deo gratiarum ſemper actio, laudisque confeſsio pro illuminatione talium vel correctione referatur. Rurſus poſt pauca. His ergo inquit

Id&c ca.12. eccleſiaſticis regulis ex diuina ſumptis authoritate documentis, ita adiuuante domino deo confirmatiſsimus, & omnium bonorum effectuum, atq; operum, & omnium ſtudiorum, omniumque virtutum quibus ab initio fidei ad deum tenditur, deum profiteamur authorem: & non dubitemus ab ipſius gratia omnis hominis merita præueniri, per quem fit vt aliquid boni & velle incipiamus & facere,

qua

quo vtique auxilio & munere Dei non aufertur liberum arbitrium ſed liberatur, vt de tenebroſo lucidum, de prauo rectum, de languido ſanum, de imprudenti ſit prouidum. Terminat autem idem magiſter hanc ipſam epiſtolam atque concludit ita dicens: Quia Idē ca.13. ad confitendam gratiam dei cuius operi ac dignationi nihil penitus ſubtrahendum eſt, ſatis ſufficere credimus quicquid ſecundum prædictas regulas apoſtolicæ ſedis nos ſcripta docuerunt, vt prorſus non opinemur catholicum quod apparuerit præfixis eſſe ſententijs contrarium. Hæc ſanctiſsimi non quaſi ignorantibus ſuggerere neceſſarium æſtimauimus, Sed ad confutandũ eorum amentiam, qui ea vt noua dogmata, & penitus eccleſijs inaudita refugiunt, huic paruitatis noſtræ libello inſerere vtile cõſiderauimus. Quorum omnium ſanctorum patrum imbuti doctrinis, anathematizamus Pelagium & Celeſtinum, ſimulq́; etiam Iulianum Edanenſem, & qui illis ſimilia ſapiunt, præcipuè libros Fauſti Galliarũ epiſcopi, qui de monaſterio Lirinenſi prouectus eſt, quos cõtra prædeſtinationis ſententiam ſcriptos eſſe nõ dubium eſt. Libri Fauſti cõtra prædeſtinationẽ. In quibus non ſolùm contra horum omnium ſanctorũ patrũ, verũetiam contra ipſius Apoſtoli contradictionẽ veniens, humano labori ſub-

ſubiungit gratiæ adiutorium, atq; totam omnino Chriſti euacuans gratiam, antiquos ſanctos non ea gratia qua & nos, ſecũdum quod docet beatiſsimus Petrus Apoſtolus. Sed naturæ poſsibilitate ſaluatos impiè profitetur. Petrus miſericordia dei Diaconus ſubſcripſit. Iohannes miſericordia dei monachus ſubſcripſit. Leontius miſericordia dei monachus ſubſcripſit. Ioannes Lector miſericordia dei ſubſcripſit.

FINIS

D. FVLGENTII RVSPENSIS EPISCOPI ET ALIORVM QVINDECIM EPISCOPORVM AFRICAE DE INCARnatione & gratia domini noſtri Ieſu Chriſti, ſeu de gratia & libero arbitrio, ad Petrum diaconum & alios qui ex Oriente in cauſa fidei Romam miſsi ſunt,

Liber vnus.

Quòd recta in Deum fides in hac vita, ſalus hominum eſt. CAP. I.

DILECTISSIMIS, & in Chriſti fide atque gratia plurimùm amplectendis, ſanctis fratribus Petro Diacono, Iohanni Leontio, & alio Ioanni, cæteriſq; fratribus quos vnà vobiſcum in cauſa fidei Romæ directos literis intimaſtis, Dacianus, Fortunatus, Boechos, Victor, ſcholaſticus, Horontius, Vindicianus, Victor, Ianuarius, Victorianus, Fotinus, Quod vult Deus, Fulgentius, Fœlix, & Ianuarius in domino ſalutem. Beatus frater noſter Iohannes Diaconus à veſtra ſocietate directus,

rectus, literas nobis quas miſiſtis habuit, quibus recenſitis veſtram ſimul alacres & fidem cognouimus & ſalutẽ, imò in agnitione fidei veſtra nobis ſalus innotuit. Quæ enim vera in hac vita ſalus eſt hominum niſi recta in deum fides, quæ per charitatem operatur, per quam nos gratia diuina ſaluatos apoſtolica teſtatur authoritas dicens: Gratia ſalui facti eſtis per fidem, & hoc non ex vobis, dei enim

Ephe. 2 donum eſt, nõ ex operibus, vt ne quis extollatur. Et quia charitas, rectæ fidei debet iugiter adhærere, quæ ſtudio atq; efficacia bonorum operum cooperit multitudinem peccatorum, ideo doctor gentiũ in fide & veritate, ne quid ſibi humani tumoris auderet arrogãtia vendicare, poſt cõmendationem fidei per quam gratis ſalui facti ſumus, operum quoq; bonorũ gratiam, muneribus diuinę benignitatis aſsignans ſubſequenter adiunxit. Ipſius

Ephe. 2 enim ſumus factura creati in Chriſto Ieſu in operibus bonis, quæ præparauit deus vt in illis ambulemus. In eis nos deo dirigente ambulare, ipſo rerum gaudemus effectu. Solicitudi-

Rom. 12 ne quippe non pigri, & ſpiritu feruentes, quò deuotione laudabiliore domino ſeruitis, eò charitas de corde puro & conſcientia bona & fide non ficta nos inſtigat pro fidei communione pleniùs agnoſcendã veſtri exilij ſecreta per-

perquirere. Quia igitur ſermo dei non eſt alligatus qui viuus eſt & efficax, idcirco nos quoque ea quæ de incarnatione ac diſpenſatione domini noſtri Ieſu Chriſti, & de gratia (quæ gratis indignis ita tribuitur, vt ipſa in nobis & exordium & profectum bonæ voluntatis operetur) canonicorum ſancta authoritate voluminum, paternorum quoque dictorum doctrina, atque inſtitutione percipimus & tenemus, veſtræ charitati reſcripto indice demonſtrauimus, confidentes in domino (à quo & fides infunditur vt corde credamus ad iuſtitiam, & ſermo datur, vt ore confiteamur ad ſalutem) quod noſtrum pariter & ſenſum gubernauit & ſtylum, vt veſtræ interrogationi talis reddatur noſtra reſponſio, in qua & de incarnatione domini ea dicamus quæ noſtræ redemptionis continet veritas, & de gratia dei ea loquamur, quę nobis ipſa gratis infundit ſuperna maieſtas. 2. Tim. 2.

Quòd in Chriſto confiteri oporteat duas naturas, & vnam perſonam, deum ſcilicet & hominem, de Maria Virgine pro noſtra ſalute veraciter natum. CAP. II.

DIcitis itaq; vos iuxta ſanctorū patrum traditionem, dominū noſtrum Ieſum Chriſtum in duabus naturis vnitis & inconfuſis, id eſt diuinitatis & humanitatis in

vna

vna perſona ſiue ſubſiſtentia confiteri. Vnde conſequenter beatam quoq; Mariam propriè & ſecundùm veritatem vos credere aſſeritis genitricem dei, eò quòd ſcilicet peperit verè & propriè deum verbum incarnatum & hominem factum, atque eſſentialiter ſiue naturaliter carni vnitum. Hæc ex epiſtolæ veſtræ tenore poſuiſſe ſufficiat. Ex his enim pendēt cætera, quæ de incarnatione domini ſermonis veſtri profeſsio comprehendit. Si quis igitur in domino noſtro Ieſu Chriſto aut duas naturas aut vnam noluerit ſiue dubitauerit credere ac prædicare perſonam: Vel ſi quis noluerit confiteri eundem deum atque hominem, id eſt verbum incarnatum, de Maria virgine pro noſtra ſalute veraciter natum, tantùm à catholica fide deprehenditur ac demonſtratur extraneus, quantum ſacramento redemptionis humanæ reſiſtit ingratus. Hoc
1.Tim.3 enim eſt illud magnum pietatis commendatum fidelibus cunctis ore apoſtolico ſacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne, iuſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit Angelis, prędicatum eſt gentibus, creditum eſt in hoc mundo, aſſumptũ eſt in gloria. Quia ſcilicet verbũ quod in principio erat, & apud deum erat, & deus verbum erat, id eſt dei vnigenitus filius, deique virtus & ſapientia, per quem

& in quo facta ſunt omnia, & ſine quo factum eſt nihil, id eſt deus vnigenitus cùm in forma dei eſſet, id eſt cũ æqualis per omnia genitori vnitatem cum eo naturalis eſſentiæ poſsideret, & in ea natura quã ſempiternus habet ex patre, hoc quod naturaliter pater eſt, id eſt, deus verus ſummus incommutabilisq; eſſet, neq; alter à patre deus ſed manente perſonali diſcretione, vnus naturaliter cũ patre Deus eſſet; nec minor ſcilicet nec poſterior patre, nec diuerſæ poteſtatis, nec alterius eſſentiæ: (non enim rapinã arbitratus eſt eſſe ſe æqualem deo) tamen ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens, id eſt in ſimilitudine hominum factus, idem habitu inuẽtus vt homo, in quo nulla potuit eſſe rapinę arbitratio, quia de ſubſtantia patris ineffabili ac ſempiterna natiuitate genita naturalis æqualitatis in eo permanet plenitudo. Semetipſum igitur exinaniuit formam ſerui accipiens. In eo quippe deus homo eſſe naturaliter voluit & domin' omnium rerum, ſeruilem naturam ſine amiſſione proprię dominationis aſſumpſit, in quo ſerui formam miſericorditer exinanitus accepit. Quàm bene autẽ ſanctus Apoſtolus noui teſtamenti ſicut ipſe teſtatur factus à deo miniſter idoneus, ne quiſquàm noſtrum exinanitum dei filium audiens, amiſſam vel dimi- Philip. 2.

 nutam

mutam æqualitatẽ paternæ formæ in deo vnigenito noxia cogitatione conciperet, & obliquos ſequẽs ſerpentinę deceptionis anfractus rectæ fidei tramitem non teneret, illa exinanitione ſubmotis reſeruauit ambagibus, quãdo ſubſequenter adiecit, formam ſerui accipiens. Illa igitur exinanitio vnigeniti dei acceptio fuit formæ ſeruilis, non amiſsio vel diminutio deitatis. Diuina quippe natura nec minui poteſt aliquatenus nec augeri, quia incommutabilis manens hoc habet ſemper eſſe quod eſt. Nam ſi deus ille verus & ſummus qui propter nos egenus factus eſt, cùm eſſet diues, vt illius
2. Cor. 8. paupertate nos diuites eſſemus, plenitudinem ſuam quod nefas eſt, exinanitus amitteret, aut aliquid mutabilitatis in illa formæ ſeruilis acceptione ſentiret, non dixiſſet beatus Ioannes Euangeliſta de verbo incarnato:
Ioan. 1. Et vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à patre plenum gratiæ & veritatis. Verbum itaque caro factum in veritate humana caro eſſe cœpit, ſed in veritate diuina verbum eſſe non deſtitit. Et ſuſceptionis ac redemptionis humanæ myſterium ideo efficaciter peregit redemptoris admiranda benignitas, quia nec mutabilitatis, nec diminutionis vnquam receptrix eſſe potuit diuina maieſtas. Verbum igitur dei idemque ve

bum

bum deus, humanam carnem de carne matris accipiens, ſic vtique formam ſerui accepit, vt permanens in forma dei æternus atque incommutabilis deus per vnitatem perſonæ in quam formam ſerui accepit, fieri dignaretur ipſe quod ſecit. In ſimilitudinem quippe hominum factus, habitu eſt inuentus vt homo, & incommutabilem habens de natura patris per omnia deitatem, creari dignatus eſt non creatus, & fieri voluit ex muliere non factus à patre, ſed genitus. Atque ita verbum caro factum eſt, vt eſſet vnus mediator dei & hominum homo Chriſtus Ieſus, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula, vnus & verus dei atque hominis filius, vnus idemq́; de patre ſine initio deus ſemper genitus, de matre verò deus ſecũdùm carnem tẽporaliter cõceptus & natus. Quam carnem non conceptam accepit vnigenitus deus, Sed in ea eſt deus ipſe altiſsima humilitate conceptus. Idem quippe Deus creatus eſt in virgine, & de virgine ſecundùm carnem, qui ſibi de qua & in qua crearetur creauerat genitricem.

Verbũ carnem cõceptam non accepit.

Quòd verbum non ſolùm in virgine caro factum eſt, ſed etiam ex virgine.

CAPVT III.

SI autem deus verbum ſic in virgine caro fieret vt ex ea non fieret, proculdubio non de carne matris idem Deus haberet ſubſtantiam carnis, eſſetq; eius per virginem tranſitus, atque ita nec mediatoris ſacramentum nobis proficeret ad ſalutem, nec humanæ diuinæque plenam in ſe Chriſtus dei filius inconfuſibiliter vniret ſubſtantiæ veritatem. Hoc ergo medicinaliter vſa eſt bonitas diuina remedio, vt ille vnigenitus deus, qui eſt in ſinu patris, non ſolùm in muliere, ſed etiam ex muliere fieret homo. Quod indubitanter diuinis credere atq; iubemur oraculis. In ea quippe deum hominem factum propheta non tacuit dicens: Mater Syon dicet homo
Pſal. 86. & homo factus eſt in ea, & ipſe fundauit eam altiſsimus. Eſaias quoq; ſpiritu ſancto plenus,
Eſa. 7. futuræ incarnationis filij dei ſic prænunciat ſacramentum: Ecce virgo in vtero concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel, quod interpretatur nobiſcum deus. Quia ergo ille quem in vtero virgo concepit & peperit nobiſcum deus vocatur, deus vtiq; in vtero virginis conceptus natusque cognoſcitur. In euãgelio quoque dicitur de Maria:
Matth. 1. Inuenta eſt in vtero habens de ſpiritu ſancto. Etiam Ioſeph quem virum Maria non ad cõcubitum corruptelamque carnis, ſed ad teſti-

monium

monium cuſtodiamque ſacræ virginitatis & caſtiſsimæ fœcũditatis habuit, angelico ſic admonetur oraculo: Ioſeph fili Dauid ne timeas accipere Mariam coniugem tuam. Quod enim in ea natum eſt de ſpiritu ſancto eſt. Ex ipſa quoque factus cœleſtibus demonſtratur eloquijs. Dicit enim Apoſtolus: Poſtquã autem venit plenitudo temporis, miſit deus filiũ ſuum factum ex muliere, factum ſub lege. Romanis etiam ſcribens, vt verum firmumque ponere ſe demonſtraret fundamentum fidei, epiſtolæ ſuæ tale collocauit exordium: Paulus ſeruus Ieſu Chriſti vocatus Apoſtolus ſegregatus in Euangelium dei, quod antè promiſerat per prophetas ſuos, in ſcripturis ſanctis de filio ſuo, qui factus eſt ei ex ſemine Dauid ſecundum carnem. Thimotheo quoque dilecto filio in fide principaliter huius fidei ſollicita commendat affectione memoriã, dicens: Memor eſto Chriſtum Ieſum reſurrexiſſe à mortuis ex ſemine Dauid ſecundùm Euangelium meum. Ad ipſam quoque beatam virginem futuram ſcilicet creatoris ſui, imò rerum omnium genitricem, Gabriel Angelus hoc vſus inuenitur alloquio: Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi: Ideo quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur filius dei. Ad hoc

Verbum factũ eſt ex virgine.

Gal. 4.

Rom 1

2.Tim. 2.

Lucæ 1.d.

pertinet ſalutis noſtræ myſterium, quod pa-
Geneſ. 24 ter noſter Abraham diſpenſatorē domus ſuæ
præcepit ſub eius fœmore manum ponere, &
iurare per deum cœli. Quod non niſi ſpi-
1.Cor.10. ritu feciſſe credendus eſt, tunc ſcilicet quan-
do omnia in figura contigiſſe vas electionis
inſinuat. Illud igitur ideo ſanctus Abra-
ham pater gentium fecit, non quia carni ſuæ
credebat aliquod iam eſſe cum deo cœli na-
turale conſortium, ſed vt oſtenderet deum
cœli ex ea carne naſciturum hominem, quæ
de ſemine ipſius Abrahæ propaginis duceret
veritatem. Vnus eſt igitur Chriſtus Dei fi-
lius in natura diuinitatis & carnis, in quo
ſingularitas perſonalis non confundit hu-
manam diuinamque naturam, & inconfuſa
vnitio naturarum non facit geminam ineſſe
perſonam. Veritas enim propterea noſtræ
reconciliationis permanet & ſalutis, quia &
deus vnigenitus verus homo pro nobis eſt fa
ctus, & idem homo non alius conceptus &
natus eſt quàm vnigenitus Deus. Beata igi-
tur Maria deum verbum ſecundùm quod ca
ro factum eſt, & concepit & peperit. Cuius
vtero verbum Deus non carnem, in qua con
ciperetur intulit, nec ex ea materiam conce-
ptæ ſiue formatæ carnis non ipſe Deus con-
cipiendus, ſed tantùm naſciturus aſſumpſit:
Sed

Sed ex ea & in eadem virgine humanæ carnis naturam ſecundùm quam temporaliter Deus ſempiternus conciperetur & naſceretur, accepit. Ipſa quippe acceptio carnis fuit conceptio virginalis; neque enim in vtero ſanctæ illius & matris & virginis, illa ſpiritualis & ex deo Patre ſine initio genita verbi dei natura, poterat abſque carne temporaliter concipi, ſicut nec caro ſine verbi dei vnitione potuit aliquatenus nullius viri coitu ſeminata in intimo vuluæ virginalis innaſci. Hanc ergo carnem tunc ex ſe natura virginis concipientis exhibuit, cùm in eam deus concipiendus aduenit. Non eſt igitur aliquod interuallum temporis æſtimandum, inter conceptæ carnis initium, & concipiendæ maieſtatis aduentum. Vna quippe fuit in vtero Mariæ virginis conceptio diuinitatis & carnis, & vnus eſt Chriſtus Dei filius in vtraque natura conceptus, vt maculam viciatæ propaginis inde inciperet abolere, vnde in vnoquoque naſcentium videbatur exiſtere.

Quòd ad delendum peccatum originis, Dei filius ſibi humanam naturam immaculatus, inmaculatam vniuit.

CAPVT IIII.

NAm quia omnes homines ex coitu maris fœminæq́; naſcentes, ipſius conceptionis exordiũ originalis peccati habent cõtagione reſperſum, quia peccatũ quod primus homo cùm eſſet natura bonus, diabolica malignitate ſeductus admiſit, in poſteros quoq; cum pœna, ac cũ morte trãſiuit. Quod in veritate ſanctus Dauid enũciat dicens: Ecce enim in iniquitatibus conceptus ſum, & in delictis peperit me mater mea: neceſſariũ vtiq; admodum fuit vt miſericors dominus & iuſtus iniquitatis humanæ veſtigia deleturus, in ipſo conceptu ſibi humanam naturam dignaretur immaculatam, immaculatus vnire, vbi eam conſueuerat per inflictá peccati originalis maculá, ſuæ parti dominioq; diabolus vendicare. Naturę igitur humanę cuius veritatem plenitudinemq́; deus vnigenitus aſſumere voluit, conceptum quoq; eius natiuitateq́; ſuſcepit. Abſit enim vt quiſquam catholicus credat aut dicat, quòd vnigenitus deus ſuo nos ſanguine redẽpturus, in ea carne qua idem deus factus eſt homo, reſpuerit humanæ cõceptionis initia, cùm in eadem carne deus ipſe immortalis permanens humanę mortalitatis fuiſſet paſſurus extrema. Sicut eñ carne moriẽs incommutabilẽ atq; inamiſsibilẽ naturalẽ ſui ſtatum deus verus viuuſque non perdidit, ſic idem

Pſal. 50.

idem deus vniuerſus naturaliter & æternus cùm parua carne conciperetur, vniuerſitate natutali non caruit. Et cùm temporaliter carne naſceretur, æternitatem naturalem in qua de patre atque in patre ſempiternus deus eſt, non amiſit, quia vita illa ſuũ voluit eſſe quem in carne ſuſcepit, obitũ. & æternitas illa ſuum habuit in matre conceptum. Verbum igitur deus id eſt vnigenitus dei filius, qui eſt in omnibus (ſicut ipſe teſtatur) alpha & ω initium Apoc. 1. & finis, ſic initialiter ſecundùm humanam naturam concipi carne non abnuit, ſicut eadem carne moriens, Deus humanæ naturæ debitũ finale perſoluit. Nullatenus namque humana natura ad auferendum peccatum mundi ſufficiens atque idonea fieret, niſi vnione verbi dei non naturali confuſione, ſed ſolùm perſonali vnitate tranſiret. Verbum quippe cùm caro fieret vnitione mirabili ſuam naturam fecit, quam ex nobis accepit. In qua tamẽ vnitione deifica, & omnino mirabili, verbi diuinitas mutata non eſt in carnem, veraq; verbi humanitas naturalẽ prorſus tenuit noſtri generis veritatem. Virgo igitur quòd ſæpe cõmemorandum, ipſum deum verbum ſecundũ hocquod in ea caro factum eſt, & concepit & peperit, & illum vnigenitum deum virtutem ſcilicet & ſapiẽtiam dei, candorem lucis æter-

næ,& ſpeculum ſine macula dei maieſtatis,& imaginem bonitatis illius,ſplendorem glorię, & figuram ſubſtãtiæ eius,quem ſine vllo initio de ſua natura ſempiternum atq; incõmutabilem genuit incommutabilis ac ſempiterna diuinitas patris: eundem humana natura totum plenumq; deum & hominem initialiter concepit & peperit vterus virginalis.

Quòd Deus & homo in Chriſto, non duas perſonas, ſed duas naturas ſine confuſione vnitas ſignificant. CAP. V.

CVm autem dominũ Chriſtum deũ hominemq; dicimus,non perſonalẽ dualitatem,ſed vtriuſq; naturæ vnitionem veriſsimam ſine vlla facta confuſione mõſtramus. Idem quippe Deus qui homo,idẽ homo qui deus eſt,quia ſic deo verbo mirabiliter vnita eſt humana natura,vt ipſe verus deus verus homo fieret, alterã verò perſonam incarnati verbi vera humanitas nõ haberet. Acceſſit enim deo humana ſubſtantia non perſona. Deus itaq; cum ſua carne vnus eſt Chriſtus, filius dei & filius hominis, idẽ verbũ ſimul & caro,imò idẽ verbũ caro quia idẽ deus homo.

Quòd Deus non ſit in Chriſto, ſicut in patriarchis aut prophetis. CAP. VI.

NOn autem ſic Deus verbum carnem accepit, vt caro non fieret, Cùm euãgeliſta Ioan.1. dicat,

dicat, Verbum caro factum eſt. Neq; naturam carnis ita deus ſummus atq; vniuerſus aſſumpſit, vt tanq̃ in vno de patriarchis aut prophetis, in illo quidem homine deus eſſet, ſed idem deus homo non eſſet. Abſit vt hoc Chriſtiana conſcientia teneat, aut ſe quiſquam fidelium profanari tanta impietate permittat. Cùm enĩ verbum caro factum eſt, ſic diuinitas humanitatem ſibi mirabiliter vnire dignata eſt, vt vtriuſq; naturę veritate ſeruata, in vno eodemque deo atq; homine Chriſto pro vita mundi diuina fieret illa eius humanitas. Deus enĩ non cõtinens in ira miſericordias ſuas, ad hoc homo factus eſt, vt quicquid in homine creauerat integrum, idem Deus in ſe totum redintegraret aſſumptum. Hoc itaque habuit, dei hominiſq; mirabilis quidem ſed verus ille ſecundùm carnem conceptus & partus, quò deum cœli virgo ineffabiliter concepit & peperit, & virgo genitrix inuiolata permanſit, illa ſcilicet gratia plena, & beata in mulieribus veraciter ab angelo nuncupata; quòd gratiæ præuenientis ope atque opere ſpiritu ſancto ſuperueniente in ſe, & virtute altiſsimi obumbrante ſibi deũ dei filiũ conceptura, viri coitũ nec pertulit omnino nec voluit, ſed virginitaté retinens & mentis & corporis, ab eo qué conceptura & paritura fuerat donũ incor-

Pſal. 76

incorruptæ fœcunditatis & fœcundæ integritatis accepit. Ita deum verbum ſecundũ quod caro factum eſt virgo ſancta cõcepit angelorum hominumq́; factorem, eundemq́; nihilominus virgo peperit hominũ redemptorem. Neq; enim ſancta virgo Maria Deum ſine carnis aſſumptione nec carnẽ ſine vnitione concepit, quia ille conceptus virginis deo fuit carniq́ue communis. Hæc eſt gratia qua factum eſt, vt deus qui venit peccata tollere, quia peccatum in eo non eſt, homo conciperetur atq; naſceretur in ſimilitudine carnis peccati de

Caro Mariæ caro peccati fuit.

carne peccati. Caro quippe Mariæ quæ in iniquitatibus fuerat humana ſolennitate concepta, caro fuit vtiq; peccati quæ filium dei genuit in ſimilitudinem carnis peccati. Teſtatur

Rom. 8.

enim Apoſtolus quia miſit deus filium ſuum in ſimilitudinem carnis peccati, illum ſcilicet

Philip. 2

qui cùm in forma dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe ęqualem deo, & ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens, in ſimilitudine hominum factus. Propterea verò in ſimilitudine carnis peccati miſſus eſt dei filius idem qui in ſimilitudine hominum factus, vt & ſimilis hominibus fieret in veritate carnis quam ipſe creauerat, & diſsimilitudinem noſtram deus in carne ſine peccato creatus auferret, quam noſtræ carni non ex opere ſuo

ſed

ſed ex noſtro peccato ineſſe cernebat. In ſimilitudine igitur carnis peccati dei filius miſſus apparuit, quia in eius vera humana carne non iniquitas hominis, ſed mortalitas fuit. Similitudo verò carnis peccati cùm in Dei filio vel potiùs dei filius in ſimilitudine carnis peccati cùm dicitur, credendum eſt vnigenitum deum de virginis carne mortalis non traxiſſe peccati ſordem, ſed accepiſſe naturę integram veritatem, vt veritatis ortus de terra exiſteret, quem prophetali ſermone beatus Dauid inſinuat dicens: veritas de terra orta eſt. Verè igitur deum verbum Maria concepit quod incarnatum peperit quam deus accepit.

Quòd beata virgo, deum & hominem concipere, non humanis meritis, ſed Dei dignatione promeruit. CAP. VII.

SEd ipſum deum hominē factum & concipere & parere, nō humanis meritis, ſed concepti naſcentisq; ex ea ſummi dei dignatione promeruit. Niſi enim verbum deus humanā ſibi vniens ſingulariter naturam, ex virgine homo verus naſceretur, & plenus nunquam nobis carnaliter natis, ſpiritualiter naſcendi conferretur exortus. Sed vt carnalibus donaretur diuina natiuitas, priùs cōcepta & nata eſt in veritate carnis vnigeniti filij diuina maieſtas. Longè enim fuit à peccatori- Pſal.118.
bus

Eſaiæ 59 bus ſalus & iniquitates noſtræ magna nos à deo ſeparatione diſiunxerant. Et quia in ipſa natiuitate carnis noſtræ, mortis vinculo tenebamur obſtricti, à quo ſolius beneficio ſpiritualis natiuitatis poſſemus abſolui, Deus natus eſt ex homine, vt ex Deo homines naſcerentur. Ideo namque Chriſtus filius dei id eſt Deus verus & vita æterna natus & mortuus eſt in veritate carnis, vt nos ſpiritualiter in vno trinitatis nomine renaſceremur in ſacramento baptiſmatis. Hoc docet apo-

Rom. 6 ſtolus dicens: Quicunque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus. Chriſti ergo filij Dei prima natiuitas ex deo, ſecunda ex homine: noſtra verò prima natiuitas ex homine, ſecunda ex deo. Et quia deus naſciturus ex vtero veritatem carnis accepit, ideo nobis renatis in baptiſmo, ſpiritum adoptionis indulſit. Ille quod ex prima natiuitate natura non fuit, ſecunda natiuitate per gratiam factus eſt, vt nos quod primæ natiuitatis natura non fuimus, gratia ſecundę natiuitatis eſſemus. Sed deus vt ex homine naſceretur gratiam nobis attulit, nos autem gratiam gratis accipimus, vt diuinæ conſortes naturæ, dei ex carne naſcentis munere fieremus. Quia ergo filius dei factus filius hominis, propterea quotquot receperunt eum

(ſicut

(ſicut beatus Iohannes Euangeliſta teſtatur) Ioan. 1
dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius, qui non ex ſanguinibus neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex deo nati ſunt. Si verò vnigenitus filius qui eſt in ſinu patris, poſt æternam natiuitatem quam ex æterno patre filius coæternus habet, ſecundam natiuitatem ſanctificandi hominis gratia non ſuſciperet, homo in iniquitatibus conceptus, primæ natiuitatis nexibus non careret. Sed quia ſecundùm beati Iohannis eloquium in hoc apparuit filius dei, vt ſoluat opera diaboli, ille qui in prima natiuitate qua de patris natura verus deus eſt & vita æterna nullum haberet natiuitatis initium, idem deus ex virgine temporaliter ſumpſit ſecundæ natiuitatis exordium. 1. Ioan. 3.

Quòd mors Chriſti ſecundùm carnem, vtramque mortem in nobis deſtruxerit.

CAPVT VIII.

ILle itaque viuus ſermo dei, vitæ ſuæ ſtatu incommutabiliter permanente, poſt primam natiuitatem cum patre de quo natus vna naturaliter vita eſt, quia ſicut habet pater vitam in ſemetipſo, ſic dedit & filio vitam habere in ſemetipſo. Idē ipſe dei filius in natura Iohan. 5.

carnis per gratiam pro mortuis natus eſt ad mortem,vt nos poſt mortem primæ natiuitatis quam habemus ex carne, in gratia ſpiritus renaſceremur ad vitam. Sed deus verus & viuus imò deus veritas & vita æterna,niſi idem verus homo fieret,mortem guſtare non poſſet. Et idem homo qui morrẽ guſtauit,ſi verus deus & vita æterna non eſſet,mortem vincere non valeret. Excepto illo qui ſic homo eſt vt idem ſit deus,quis eſt homo qui deſtruxerit mortem, Aut quis eruet animam ſuam de manu inferi? Proinde Vnigenitus Deus viuus & verus, ſecundũ carnem quam ex nobis accepit,ſicut conceptus & natus eſt,ita etiam mortuus reſurrexit,quia veniens quęrere & ſaluum facere quod perierat,traditus eſt
Ro.4.d propter delicta noſtra, & reſurrexit propter iuſtificationem noſtram. Mors autẽ filij Dei quam ſola carne ſuſcepit, vtramque in nobis mortẽ,animæ ſcilicet carniſq; deſtruxit, & reſurrectio carnis eius,gratiam nobis & ſpiritualis & corporalis reſurrectionis attribuit, vt priùs iuſtificati per fidem mortis reſurrectionis filij Dei, reſuſcitaremur ab infidelitatis morte, qua cùm naturaliter eſſemus filij iræ
Epheſ.2. ſicut & cæteri, tenebamur obſtricti, & poſt primam reſurrectionem,ſcilicet animarũ quę nobis in fide collata eſt, etiam iſta carne in

qua

qua nunc viuimus reſurgamus nunq̃ denuò morituri. Nec ob aliud deus verus & vita ęterna, mortẽ noſtram dignatus eſt accipere deſtruendam, niſi vt nobis in eius reſurrectione credentibus vitam ſuam donaret ſine fine má ſuram. Dominus quoq; gloriæ ideo contumeliam ſuſtinuit crucis, vt gloriã ſuam donaret fidelibus ſuis, ſicut ipſe teſtatus eſt dicens: Et ego claritatem, quam dediſti mihi, dedi illis. Verbum igitur caro factũ, vnus & plenus eſt Chriſtus. Carnis autem nomine, totus hic accipiendus eſt homo, idem anima rationalis & caro. Chriſtus enim dei filius ſicut veram ſine peccato accepit carnem noſtram, ſic veram ſine peccato accepit animã ſuam. Et carnem quidem noſtram cum conditione humanæ mortalitatis induit, animam quoque noſtram cum infirmitatibus ſine macula humanæ infirmitatis accepit, vt diuinitas Chriſti per ſuam virtutem in anima ſua infirmitates noſtras portans, ſine peccato iuſtitiam cuſtodiret, & per eam etiam ab ipſa carne ſua mortalitatis ſuppliciũ, dono reſurrectionis auferret. Ideo Chriſtus ſurgens à mortuis, iam non moritur, & mors illi vltrà non dominabitur.

Ioan 17.d

Nomine carnis totus homo intelligitur.

Rom. 6.

Quòd ſecundùm ſcripturæ conſuetudinem, nomine carnis aut animæ, ſæpe totus homo intelligatur. CAPVT IX.

QVia verò familiare eſt diuinis eloquijs vocabulo carnis ſimul in homine carnē atq; animā nūcupare, ſicut ſcriptū eſt: Effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnē, & videbit omnis caro ſalutare dei. Et ſicut dediſti ei poteſtatē omnis carnis: & niſi breuiati fuiſſent dies illi nō ſalua fieret omnis caro. Ex hac vtique conſuetudine, ſic in ſcripturis ſanctis totus homo carnis appellatione dicitur, ſicut ibidem rurſus homo totus ſolius animæ nuncupatione monſtratur. Abraham nanque patriarcha de terrá ſua, & de cognatione ſua, & de domo patris ſui, præcepto atque auxilio dei vocantis egrediens, (neque enim ille quod deus iubebat, vllatenus implere poſſet, niſi eum ille qui præceperat adiuuiſſet) cùm ſecum homines quos habuit duceret exiturus, animas quas acquiſierat †in carra ſecū tuliſſe narratur. Iacob quoq; in Aegyptum deſcendente ſeptuagintaquinq; animas in eius comitatu fuiſſe ſancta ſcriptura commemorat. Beatus etiam Petrus octo animas dicit diluuij tempore per aquam fuiſſe ſaluatas. In actibus quoque Apoſtolorum, cùm fuiſſent Iudæi repentina mirandaque eiuſdem beati Petri prædicatione compuncti, & immutatione dexteræ excelſi ad fidem fuiſſent ex infidelitate conuerſi, ſcriptum eſt: quia

Ioel. 2. Ioel. 1. Ioan. 17. Mat. 24. Geneſ. 12 † Aliàs in haram Act. 7. 1. Pet. 3. Act. 2. g

quia applicatæ ſunt in illa die, animæ circiter tria milia. His itaque teſtimonijs agnoſcimus, & carnis ſolius & animæ nomine, plerunque naturæ humanæ plenitudinem nuncupari. Verbum ergo caro factum, vnus & plenus eſt Chriſtus, vnus ex vtraque atque in vtraq;, id eſt in humana diuinaque natura, in quo ſic vtriuſque naturę prorſus vnitio glorioſa perſiſtit, vt ſiue diuinitati Chriſti humanitatem quis demat, ſiue humanitati diuinitatē detrahat, Chriſtum ſacrilega infidelitate, & blaſphema prædicatione diſſoluat. Ioannes autem Apoſtolus, plenus veritate teſtatur, quia omnis ſpiritus qui ſoluit Ieſum, ex deo non eſt: & hic antichriſtus. 1. Ioan. 4

Quòd verbum priuſquam caro fieret non erat Chriſtus. CAP. X.

ILlud verò quis facilè Chriſtianus aut ignoret aut dubitet, quòd verbum Deus priuſquam caro fieret, non fuit Chriſtus, ſed tantùm deus? Tunc autem idem deus verbum quod ſemper in forma dei erat Chriſtus eſſe cœpit, cùm deus ſemetipſum exinaniens formam ſerui abſq; diminutione plenitudinis naturalis accepit. Deus ergo factus eſt Chriſtus, vt Chriſtus eſſet deus homoq; perfectus: quia verbum dignatum eſt caro fieri, vt caro poſſet verbi, hoc eſt dei nomine nūcupari.

Neque enim caro Chriſti priusq̃ verbo ſuſciperetur eadem caro, Chriſtus fuit. Neque ipſa caro, id eſt ipſe homo in ſe formam dei viuentis accepit. Sed deus qui in forma dei erat, formam ſerui accepit. Et deus æqualis patri, in ſimilitudine hominum factus, habitu eſt in-
Philip. 2. uentus vt homo, & qui diues fuit, propter
2. Cor. 8. nos pauper factus eſt, vt illius paupertate nos ditaremur. Verbum itaque caro factum vnus eſt Chriſtus. Sed verbum illud ſine carne deus æternus fuit, caro autem Chriſti ſine verbo non ſolùm Chriſtus aliquando non fuit, ſed nec perſonaliter concepta fuit. Verbũ ergo quod caro factum eſt, antequã caro fieret, manſit æternum, caro autem verbi in ipſum deum verbum, perſonale ſumpſit initium. Sed quia verbum caro factũ vnus Chriſtus eſt dei & hominis filius, nec alter eſt verbum, alter eſt caro, ſed idem vnus, verbum caro: proptereà idem vnus eſt, qui initium non habet æternus deus generatus ex patre, & qui initium habet temporaliter ſecundum carnem, idem deus homo creatus ex virgine. Vnus vnigenitus dei filius ex æternitate diuinitatis, & ex initio carnis. Ex æternitate ſcilicet diuinitatis, creator viſibilium inuiſibiliumq́ue rerum: ex initio autem carnis ſaluum faciens populum ſuum à peccatis eorum. Ex æternitate

tate diuinitatis idem coæternus patri, de quo natus eſt ſemper viuus: Ex initio autem carnis idem poſterior matre, de qua temporaliter natus eſt in tempore moriturus. Teſtatur enim apoſtolus quia Chriſtus ſecundùm tem pus pro impijs mortuus eſt. Igitur non trinitas, id eſt, non ſimul pater & filius & ſpiritus ſanctus, nec ſolus pater, aut ſolus ſpiritus ſanctus, id eſt, non ille qui filium genuit, nec ille qui de patre procedit, ſed ſolus filius, id eſt, ille quem in vnitate naturæ pater coeternum ſibi filium & coęqualem genuit, id eſt vna ex trinitate perſona Chriſtus dei filius vnicus, vt nos ſaluos faceret, carne conceptus & natus eſt de ventre virginis matris. Qui verus & ſummus deus eſt ex vtero Dei patris, non trinitas, ſed vnigenitus à Patre Chriſtus dei filius, carne paruulus fuit, & carne creuit. Quem perfectus atque vniuerſus pater per vnitatem diuinitatis, æqualē ſuæ perfectioni atque vniuerſitati cognoſcit. Non trinitas, ſed via, veritas, & vita, Chriſtus dei filius per curricula temporum ab infantia vſq; ad perfectam iuuentutem, humanas ætates carne miſericorditer tranſcurrit, qui permanens in vnitate paternæ naturæ ſempiternus, ſecula mirabiliter fecit, & incōmutabilis, temporū mutabilitates inſtituit. Non trinitas, ſed

Rom. 5.

ſplẽdor paternæ gloriæ Chriſt⁹, eſt pro nobis paſſus carne, qui de patre deo ſolus natus eſt impaſsibilis deus. Ipſum vtiq; qđ dubitandũ nõ eſt, Chriſtum filiũ dei pro nobis mortem carne guſtaſſe, ſalua immortalitate diuinitatis eius veraciter credimus, quem verũ dei patris filium, verumq; deum, & vitam eternam prę-
1. Ioan 5 dicatione veridica ſancti apoſtoli Ioannis audimus. Non trinitas, ſed verbum caro factum, Chriſtus dei filius, eadẽ carne qua crucifigi & mori dignatus eſt, reſurrexit, qui de ſepulchro eandem carnem ſuam, vita permanens, ſuſcitauit. Chriſtus qui eſt ſuper omnia deus vidẽtibus eum diſcipulis, carne in cœlũ, carne de cœlo venturus, aſcendit: qui nec deſeruit cœlum cùm in terra carnem accepit, & carne cõſcendens in cœlum, ſuos in terra diuinitate nõ de-
Mat. 28 ſerit. Hoc enim promiſit dicens: Ecce ego vobiſcum omnibus diebus vſq; ad cõſummationẽ ſeculi: Deus ergo ille qui in forma dei ſecũ-
Baruch. 3 dùm beati Ieremiæ vaticinium magnus eſt & non habet finẽ, excelſus & vniuerſus, de quo etiam paulò pòſt idem propheta dicit: Hic eſt deus noſter, & non æſtimabitur alius ad eum: adinuenit omnem viam diſciplinæ, & dedit eã Iacob puero ſuo, & Iſrael dilecto ſuo. Ipſe ſecundùm formã ſerui, in qua minoratus eſt paulò minus ab angelis. Poſt hæc (ſicut idem

propheta

propheta dicit): In terris viſus eſt & cùm hominibus conuerſatus. Ipſum hominē mortalem atque mutabilē infideles viderunt, quem deum naturaliter immortalem atque incommutabilem, illi mundo corde viſuri ſunt, qui nunc in eum veraciter credunt. Fides enim vera nunc corda hominum mundat, quę corda capacia videndo deo gloriam futuræ reſurrectionis exhibeat.

Quòd vera fides vnum eundemq́; Chriſtum, verũ deum & verum hominem credat. CAP. XI.

QVæ eſt autem vera fides niſi vnum eundemque Chriſtum verum deum verumque hominem ſine aliqua hæſitatione credere, vnum eũdemq́; de patre deo ſecundùm diuinitatem, & de virgine Maria ſecundũ carnem deum genitũ prædicare. Apoſtolica quippe teſtatur authoritas: q̃ vnꝰ idemq́; eſt Chriſtus ex patribus ſecundũ carnem, qui eſt ſuper oĩa deus benedictus in ſecula. Rom.9 Vnus idēq́; crucifixus ex infirmitate, ſed viuēs ex virtute dei. 2.Cor.13 Vnus idēq́; eſt faciēs in hominibus virtutes, & ſuſtinens pro hominibus paſsiones. quia cùm miracula ſecũdũ diuinitatē faceret Chriſtus dei filius, in eodē deo fuit paſsibilis humanitas ſua, & cùm pateretur ſecũdùm carnem idem Chriſtus dei filius, in eodē homine fuit impaſsibilis diuinitas ſua. Quia

igitur in Chriſto dei vnigenito filio, perſonam non diuidũt propria naturarum, neque vnitas perſonæ poteſt vtriuſque naturæ propria confundere vel auferre, quia ille qui ſe eſſe veritatem naturaliter dicit, vtrunque in ſe vno, manente naturali veritate ſeruauit: Proptereà neq; in paſsionibus ab illa humanitate Chriſti diuinitatem ſuam impaſsibilẽ ſeiungimus, neq; ab illa diuinitate humanitatem ſuã vllatenus ſeparandã in virtutibus æſtimamus. Neq; ergo diuidimus neq; cõfundimus in virtutibus & paſsionibus Chriſtũ, quẽ filium dei viui reuelãte patre beatus Petrus cõfeſſus eſt, cùm ſe tamen filium hominis veraciter Chriſtus ipſe dixiſſet. Ideo verum Chriſtum in paſſionibus atque virtutibus, nec confundit fides vera nec diuidit, quia perſonalis vnitas in eo diuiſionẽ non recipit, & vtriuſq; naturę veritas inconfuſa perſiſtit. Traditus eſt enim deus Chriſtus propter delicta noſtra, quia verus homo eſt, & reſurrexit idem homo Chriſtus propter iuſtificationem noſtrã, quia deus verus eſt. Niſi enim idem homo verus eſſet, tradi morique non poſſet. Et idem verus homo ſi verus deus nõ eſſet, reſuſcitare ſemetipſum ſolutis inferni doloribus nequiuiſſet. Sed quia non eſt alter deus, alter homo, ſed idem vnus eſt Chriſtus deus & homo, profectò idẽ

deus

Deus Chriſtus eſt, qui mortem ſua carne ſuſcepit,& idem homo Chriſtus eſt,qui mortem ſua diuinitate deſtruxit. Idē quippe Chriſtus dei filius qui diuinitate mori non potuit,carne mortuus eſt,quam mortalem deus immortalis accepit. Et idem Chriſtus dei filius carne mortuus reſurrexit, quia immortalitatem ſuę diuinitatis carne mortuus nō amiſit. Hinc eſt quòd etiam poſt reſurrectionē ſuam ſicut in cicatricibus veris,& in vera comeſtione piſcis & mellis ſoliditatē in ſe veræ carnis edocuit, ita clauſis foribus ingrediens, veram in ſe virtutem ſempiternæ diuinitatis oſtendit, vt agnoſceretur,& naturalis fuiſſe Chriſti morientis infirmitas, & eidem reſurgenti naturalis ineſſe maieſtas. Inde Thomas dum iniecta manu iubetur in latere mortui ac reſurgentis Chriſti veritatem vulneris experiri,veram in illis cicatricibus patientis ac reſurgentis virtutem diuinitatis agnoſcens,in quo iubetur vt clauorum loca digitis tangat, ipſum dominum ac deum ſuum fideli confeſsione pronunciat, dicens: dominus meus & deus meus. (Ioan. 20.) Agnouit enim non alterum per naturalem diuinitatis ſuæ virtutē reſurrexiſſe carne ſua,niſi eum qui de natura Dei patris deus verus eſt & vita æterna. Huius fidei nobis intimans veritatem,ipſe humani generis conditor,

ditor,& redemptor, opifex, noſtræ particeps & naturæ, poſtquam veram in ſe carnem cicatricibus veris,verámq; diuinitatem virtute reſurrectionis oſtendit,vt vnum eundemque ſe deum & hominē credendū prædicandumq; monſtraret, ſimul in ſe diuinam humanamq; naturam vnius filij nomine nuncupauit, dicens Apoſtolus: Ite docete omnes gentes,bamatt.28 tizantes eos in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti.Doctor igitur & largitor æternæ ſalutis, hanc ideo formā ſancti baptiſmatis dedit,Ne quis in eodē dei filio naturas diuidēs, mortifero illaquearetur errore,ſi aut humanā filij dei naturam ab opere redemptionis humanæ alienam in ſacramēto baptiſmatis crederet,aut duas in Chriſto cōfitendo pſonas, non iam verax trinitatis cultor, ſed nepharius eſſet quaternitatis aſſertor,ac per hoc cum patre & ſpiritu ſancto non filium, ſed filios coleret,quiſquis in Chriſto vnius perſonæ repudiandā fidem aliquatenus æſtimaret,Cùm idē ſit vnus filius in trinitatē cum patre & cū ſpiritu ſancto Chriſtus Ieſus qui mundū creauit, & pro nobis ſanguinē fudit.Propterea omnis qui in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti ſacramento ſanctæ regenerationis abluitur, non niſi in Chriſti morte ac nominē baptizatur,vt euidenter appareat illi nos conſepultos

eſſe p baptiſmum in morte, in cuius vno cum
patris & ſpiritus ſancti cōſtat nomine bapti-
zatos. Quòd duorum magnorum luminariū,
Petri ſcilicet Pauliq; verbis, tanq̄ ſplendenti-
bus radijs illuſtrata eorumq; decorata corpo-
ribus Romana (quæ mundi cacumē eſt) tenet Romana
& docet Eccleſia, totusq; cum ea Chriſtianus eccleſia
orbis, & ad iuſtitiā nihil hæſitans credit, & ad mundi ca
ſalutem non dubitat confiteri. Nam beati Pe- cumen.
tri Iudæis filiū dei prædicātis hæc verba ſunt: Acto. 2
Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſq;
veſtrum in nomine Ieſu Chriſti, in remiſsio-
nem peccatorum. Beatus quoq; Paulus vt in Rom. 6.
morte nos Chriſti baptizatos firmiſsime cre-
deremus, in ea quā Romanis ſcribit epiſtola,
hoc ſalutis noſtrę myſteriū, tanq̄ in eminentiſ
ſima cūctis videndū ſpecula, collocauit dicēs:
Quicunq; in Chriſto baptizati ſumus in mor
te ipſius baptizati ſumus, conſepulti enim ſu-
mus cum illo per baptiſmū in morte. Quiſquis
igitur duas aſſerere nititur in Chriſto pſonas,
& tamen ſecūdùm regulam ore atq; imperio
domini cōſtitutam, in vno ſe patris & filij &
ſpiritus ſancti baptizatū nomine cōfitetur, aut
euidentiſsima blaſphemia ſe in morte Chriſti
baptizatū neget, vt inimicus apoſtolicę pdica
tionis appareat, aut cultorē ſe nō trinitatis, ſed
quaternitatis agnoſcat. Siverò vtriuſq; metuit

impię-

impietatis abruptum, rectam catholicæ fidei teneat toto corde ſententiam, nec ſe dubitet in Chriſti baptizatum morte, in cuius baptizatus eſt nomine. Vnum quoq; patris & filij & ſpiritus ſancti naturale nomen agnoſcens, ſeq; in illius morte ac nomine baptizatū eſſe conſiderans, de cuius latere ſacramentū fontis & calicis manauit: Pendentis in cruce, illū pro nobis crucifixum agnoſcat, quem dei virtutem deiq; ſapientiā Paulus & credit & prędicat, dicens: Nos autem prædicamus Chriſtum crucifixum, iudæis quidem ſcandalum, gentibus autem ſtultitiā, ipſis autem vocatis Iudæis atq; Græcis, Chriſtum dei virtutem & dei ſapientiam. Hoc eſt magnum pietatis ſa-

1.Cor.1. cramentū, quo ſcilicet Vnigenitus Deus verus, homo verus dignatus eſt fieri, & æternus temporaliter naſci, & impaſsibilis pati, & incōprehenſibilis crucifigi, & immortalis mori, & immenſus non ſolùm præſepis cùm naſceretur verùm etiam ſepulchri cùm moreretur paruitate concludi. Quæ omnia ſecundū veritatem carnis vera ſunt in dei filio, quia manente in eo inconfuſibiliter atq; inſeparabiliter humana diuinaq; natura, vna eſt filij Dei Ieſu Chriſti in vtriuſq; naturę veritate pſona.

Quòd per Chriſtū non ſolùm deletur iniquitas, ſed etiam cogitationis ſanctæ recipitur facultas,

quam

quam deus primo homini in ſua creatione contulerat. CAP. XII.

SIc humano generi gratuitam gratiã diuina bonitas contulit, per quam in hominibus non ſolũ propaginis obligatione contracta & vicio propriæ voluntatis adiecta deleretur omnis iniquitas, quin etiam cogitationis ſanctę amiſſa pridem in homine primo per hominem ſecundum reciperetur facultas, ac ſic homine deo carne ꝓ hominib⁹ mortuo ac reſurgẽte, captiuaretur, quæ in noſtro corpore regnante peccato, cõſueuerat dominari captiuitas, & vbi abundauit peccatum delin- Rom.5
quentis hominis, ſuperabundaret gratia redẽptoris, atque ita hominis arbitrium quod ſub ditione peccati malè liberum fuit, veræ ſalubriſq; libertatis reciperet denuo ſtatum præuenientis gratiæ munere liberatũ, de qua gratia dei, non qua homines naſcimur, ſed cuius opere per fidem mediatoris vinculis peccati originalis atq; actualis abſoluimur, quantum poſſumus epiſtolari breuitate, vt etiam in hac quæſtione interrogationi, vel potiùs profeſſioni veſtræ reſponſio non deſit, ipſius gratiæ fulti iuuamine diſſeremus. Quiſqs igitur chriſtianæ religionis non vult inaniter imò damnabiliter portare vocabulũ, credat firmiſſimè deum noſtrum id eſt ſanctã trinitatem, quæ

vnus

vitam,breuitati ſcilicet,peccato,mortiq; ſub-
iectam.Scriptũ eſt enim:Homo natus de mu Iob.14.
liere breuis vitæ,& plenus iræ.Que ad ſecun-
dam quoq; mortem natum mortaliter trahe-
ret,ſi quem alienum à gratia dei redemptoris
vitæ huius miſerabilis obitus inueniret.Vt er
go peccati originalis vinculo quo per homi-
nem primum tenebamur obſtricti,miſerantis
dei gratia ſolueremur, vnus extitit mediator
dei & hominũ homo Chriſtˀ Ieſus.Nam quia
deus immortalis & iuſtus eſt, nos aũt iniquos
& mortales primi hominis trãſgreſsio fecerat,
vt cõgrua noſtris adhiberetur medela vulne-
ribus, natus eſt de homine homo vnigenitus
deus,qui de patre natˀ eſt immortalis & iuſtˀ.
Hic in humana natura in qua mediator dei &
hominum factus eſt, iuſtitiã habuit ex patre,
mortẽ ex matre,vt per ipſum liberaremur ab
omni peccato,qui peccatum nec naſcẽdo,nec
viuendo contraxit,& ab ipſo acciperemus iu
ſtitiam per quã mortis æternę vinculo ſolue-
remur,vt per eum & in hac vita iuſti, & poſt
hanc vitam immortales eſſe poſſemus.Ipſe igi
tur in ſimilitudine carnis peccati mirabiliter
quia ſingulariter natus,ſolus eſt maſculus ada
periens vuluã,qui in veritate ſanctus domino
vocaretur.Vuluã quippe matris eius nõ con-
cupiſcentia mariti cõcumbentis,ſed omnipo-

tentia filij naſcentis aperuit. Ideo ſolus eſt,
Ioan.14. in quo princeps mundi huius veniens nihil
inuenit, ſolus homo ſine adiutorio inter mor
Pſal.87 tuos liber, ſolus qui non nouerat peccatum,
2 Cor.5 & ob hoc ſufficit, vt pro nobis peccatum fieret, id eſt ſacrificium pro peccatis, vt nos eſſe
Ioan 6 mus iuſtitia dei in ipſo. Solus panis qui de cœlo deſcendit & dat vitam mundo, panis autem quem dat, caro eius pro mũdi vita. Caro vtique iuſti atq; immortalis dei, cuius acceptione iuſtitia confertur illi carni, quæ naſcatur cũ pœna mortis & pollutione peccati.

Quòd ex peccato primi hominis non tantùm pœnam ſed etiã trahamus culpã. CAP. XIIII.

SI qui ergo mortẽ ſolam vt non etiã peccatum ex hoĩe primo trãſijſſe in genus humanũ nituntur aſſerere, Mirum ſi non intelligunt quibus ſententiæ ſuæ laqueis obligẽtur. Primò quia deum dicunt iniuſtum, in eo quòd mori facit paruulos, quos nulla volunt iſti originalis peccati contagione pollutos, quoſq; manifeſtè cõſtat infantili ætate aliquid actualis peccati, propria non poſſe voluntate
Rom.6 cõtrahere, cùm mortem ſtipendiũ Apoſtolus eſſe peccati diffiniat: & rurſum, aculeũ mortis
1.Cor.15 dicat eſſe peccatum, quo vtiq; pungẽte mors illigata eſt homini. Sic enim peccatũ aculeus mortis dicitur, non quia peccatũ per mortem

ſed

ſed quia per peccatum mors in mundũ intrauit, ſicut virulentum poculũ mortis poculum dicimus, non ꝙ à morte poculum detur, ſed quòd mors, poculo illi cóparetur. Qua igitur iuſtitia paruulus ſubijcitur peccati ſtipendio, ſi nulla eſt in eo peccati pollutio? Vel quomodò videmus morte punctum, ſi non ſenſit aculeum? Et cùm non ſit iniquitas apud deũ, qui fecit hominẽ ad imaginẽ ſuam, quę iuſtitia eſt vt imago dei quę nihil potuit per ſeipſam delinquere, ſi nõ redimatur ſanguine filij dei, in regnũ dei non permittatur intrare? Quo vtiq; quiſquis non ingreditur, interminabilibus ignis ęterni cruciabitur pœnis. Qua igitur iuſtitia deus iuſtus infantibus ſine peccato naſcentibus ingerit pœnam, in quibus pœnæ nó inuenit cauſam? Hæc ne eſt creatoris dei benignitas, vt imaginem ſuam creet, eamq; ſine vlla iniquitate condemnet, cùm non ſit iniquus deus, qui infert iram? Si ergo nolunt, in ipſius dei contumeliã mortifera impietate verſari, fateãtur hominem primum in omnes homines cùm morte tranſmiſiſſe peccatum.

Quicũq; regnũ dei non ingreditur, pœnis æternis cruciatur.

Quæ abſurda ſequantur eos qui negant, infantes habere peccatum. CAP. XV.

ALiam rurſus impietatẽ debẽt in hac ſua videre ac vitare ſentẽtia. Dicẽtes enim paruulos ex Adã non trahere originalẽ peccatũ,

negant eos profectò habere carnem peccati, quos tamen humanam carnem habere nõ negant. Ex eo verò quòd eos ſic humanam carnem habere non negant, vt eam eſſe carnẽ peccati negent, cõſequens eſt vt humanã carnem negent carnem eſſe peccati. Fatetur Apoſtolũ compellentem quia deus miſit filium ſuũ in ſimilitudine carnis peccati. Ad hoc igitur iſtos cæcitas impię profeſsionis impellit, vt qui carnem humanam negant carnem eſſe peccati, Chriſtũ autem in ſimilitudinem carnis peccati veniſſe non negant, ipſam Chriſti carnẽ non humanam eſſe, ſed alterius naturæ ſacrilega infidelitate confingant. Iſti enim carnem in qua paruuli naſcuntur humanam dicunt eſſe carnem, quam tamen eſſe carnem peccati negare contendunt, Chriſtum autem in ſimilitudine carnis peccati veniſſe pariter nobiſcum profeſsione conſentiunt. Aut igitur carnem Chriſti humanam eſſe non dicant, aut omnium hominum carnem in cuius ſimilitudinem deus filiũ ſuum miſit, carnem peccati eſſe conſentiant. Quod cùm conſenſerint nullus remanebit labor quo eis peccatum carni paruulorum ineſſe monſtretur. Si enim caro peccati non mendaciter dicitur, habet in ſe caro ipſa peccatum. Si verò peccatũ non habet, falſum portat carnis peccati vocabulum. Sed

Rom. 8

eam

eam, de qua loquimur, carnem peccati verax diſcipulus veritatis Paulus appellat, reſtat igitur vt ſicut verè caro eſt cùm caro dicitur, ita verè in ſe peccatum habeat cùm caro peccati ore apoſtolico nuncupatur. Sed forſitan dicent in illius carnis peccati ſimilitudine miſſum filium Dei, qualem habent homines, qui propria voluntate peccare iam poſſunt, vnde caro eorum caro peccati non immeritò nuncupatur, non in quali carne paruuli ſine aliqua peccãdi voluntate naſcuntur. Vbi non attendunt, quia ſi caro paruulorum à carne maiorum diuerſa qualitate fuiſſet, non niſi in ſimilitudine carnis paruulorum, (quos nullum originaliter dicunt habere peccatum) deus aduenißet. Magis enim ſimilis eſſet caro Chriſti carni paruulorũ cum qua veritatem haberet ſubſtantię qualitatisq́; communem, quàm carni hominum maiorũ, cum quibus illi communis eſſet ſola carnis natura non macula. Sed hoc illi forſitan volunt, vt caro Chriſti cum carne hominum maiorum ſolam habuerit naturæ ſimilitudinẽ, cum carne verò paruulorum, munditiam quoque potuerit habere communem. Fateantur ergo paruulos in ſimilitudine carnis peccati quos aſſerunt naſci quidẽ in carne humana, ſed originalis peccati negant contagione pollutos.

Quibus oſtendendũ eſt quãta eos ex ſe hic ſe-quatur abſurditas. Negãtes enim in paruulis naſcẽtibus originale peccatũ, humanã eos carnẽ habere non negant, filiumq̃ aũt dei carnẽ huma nã de virgine ſine peccato accepiſſe concedũt: conſequẽs igitur eſt vt inter carnẽ naſcẽtis ex virgine vnigeniti dei, & cuiuſlibet alterius par uuli nihil diſtare fateãtur. Vnde cõſicitur, vt oẽs paruulos quos naſci aſſerũt ſine peccato, dicant nõ egere ſaluatoris auxilio, atq; ita la-queũ Pelagiani erroris incurrũt, dũ fidei catho licę infideliter cõtradicũt. Si enĩ ſine peccato infantes naſci aſſerũt, quid reſtat, niſi vt dicãt nihil eſſe in eis, quod debeat ſpirituali regene ratione mũdari. Et ſi remouẽt peccati origina lis maculam à naſcẽtibus paruulis, quid aliud nituntur niſi diuinæ veritati ſuccenſere men-dacium; quando eos in remiſsionem pecca-torum vident baptiſmatis accipere ſacramen tũ. Quod ideo vniformiter infantibus maiori busq; confertur, vt omnibus originalis ineſſe peccati macula cognoſcatur. Quiſquis igitur ſalutem verã ſempiternãq; deſiderat adipiſci, ſenſum hæreticę prauitatis abijciens, quos cũ pœna peccati natos videt, cũ peccato quoq; natos nõ dubitet, audiatq; beatũ Iob dicentẽ:
Iob. 15. Quia non eſt mũdus à ſorde, nec infans cuius vnius diei vita eſt ſuper terrã: beati quoq; Da uid

uid fluctus pij cordis humilitate cõſideret dicentis: Ecce in iniquitatibus cõceptus ſum, & in delictis peperit me mater mea. Sãcto quoq; Abrahę videat circuncilionis ſacramentũ, non ſine tremẽda paruuli cõminatione mãdatum. Ibi quippe deus fidelis & iuſtus qui non infert irã, vbi culpã non inuenit, Patri noſtro Abrahę ſic loquitur. Maſculus qui non fuerit circũciſus carnẽ pręputij ſui octauo die, exterminabitur anima illa de populo ſuo, quia teſtamentũ meũ trangreſſus eſt. Quiſquis itaq; negat in paruulis ſecundũ carnẽ naſcẽtibus originale peccatũ, dicat in quo potuit infans 8. dierũ teſtamentũ dei tranſgredi, ſi non in illo trãſgreſſus eſt, in quo oẽs peccauerũt, cũ & anteq̃ naſcerentur aſſerat Apoſto. Infantes nihil egiſſe boni vel mali, & videamus iã natos non ſolũ intra octauũ diẽ natiuitatis ſuę, quo tunc tempore circũcidi iubebãtur infantes, ſed etiã poſt ipſum diẽ toto infantię ſuę tẽpore intantũ non poſſe teſtamentũ dei tranſgredi, vt eis nec eiuſdẽ teſtamẽti cognitio valeat intimari. An illo quiſq̃ beati Pauli ſermone in paruulis euacuare nitiẽ originale peccatũ, quo dicit regnaſſe mortẽ ab Adã vſq; ad Moyſen, etiã in eos q non peccauerũt in ſimilitudinẽ pręuaricatiõis Adę? Cui ſi fuerit illud ẽ cõtrario replicatũ, qđ idẽ Apoſt. ait: Per vnius delictũ in oẽs

Pſal.50
Geneſ.17.
Rom.9
Obiectio.
Rom.5
Rom.5

homines in condemnationẽ, quod paulòpòſt exponens ait: Per inobedientiam vnius homi nis peccatores cõſtituti ſunt multi. Et cùm de Iudęis atq; Gręcis loqueretur generaliter intulit, Omnes enim peccauerunt & egent gloria dei, iuſtificati gratis per gratiam ipſius, per redemptionem quæ eſt in Chriſto Ieſu domi no noſtro. Nónne ilicò in magnas trudetur anguſtias, ſi nõ vtrunq; ſenſum ſecundũ profeſsionem catholicæ credulitatis acceperit, vt ſcilicet infantes proprijs quidẽ operibus nihil deliquiſſe dicat, in illo autem primo homine omnes hoĩes generaliter peccaſſe cognoſcat.

Rom. 3

Solutio

Quòd à peccato originis non liberet niſi fides redemptoris. CAPVT XVI.

AB hoc peccato quod originaliter carnalis natiuitas trahit, neminẽ facultas naturalis, neminem litera ſanctę legis, ſed ſola fides eripit Ieſu Chriſti filij dei, qui venit quærere & ſaluum facere quod perierat. Pro impijs mortuus eſt offerens ſemetipſum pro nobis ſicut Apoſtolus dicit: Oblationẽ & hoſtiam deo in odorem ſuauitatis. In hoc mediatore dei & hominum, & humanæ naturæ ſtatus reparatus eſt, & implendæ legis eſt cõſummatus effectus. quia nec ſibi ad virtutem ſufficere vllatenus potuit naturalis infirmitas, quę vtiq; ex quo omnes dies defecerunt, & in ira dei

Ephes. 5.

dei defecimus,lumine ſimul & virtute priua-ta,intantum natura cœca ſine lege peccat, vt peccare ſe neſciat. Propter quod dicitur:concupiſcentiam neſciebam niſi lex diceret non concupiſces. Legalis quoque auditus non ſolùm neminem de poteſtate tenebrarũ eripuit, quin etiam peccatoribus cumulũ præuaricationis adiecit. Sine gratia quippe fidei grauiùs lex agnita q̃ ignota condemnat. Vbi quantum ignorantia peccati minuitur, tãtum reatus peccatoris augetur. Ideo apoſtol' ait: Lex enim iram operatur, vbi enim non eſt lex nec præuaricatio. Idem quoque dicit: Quia lex propter trangreſsionẽ poſita eſt. Et quia concluſit ſcriptura omnia ſub peccato, vt iuſtificatio ex fide Ieſu Chriſti daretur credentib'. Quomodo igitur de poſsibilitate ſolius liberi arbitrij (ſi non preueniatur adiutorio gratiæ dei, per quam bona voluntas reparatur, & ſeruat̃ in homine natura tantò magis ſuperba quantò magis dominio peccati mortiq; ſubiecta) quantulũcunq; ſibi bonæ voluntatis & operis exordium repromittit, quę nec ſana pótuit dei ſeruare mandatũ, nec vulnerata quantulumcunq; curationis ſumpſit de lege remedium, ſed inſuper auxit peccatum cognitione mandati. Lex enim ſubintrauit, vt abundaret peccatum, de quo liberari nemo poteſt, niſi

Natura cœca ſine lege peccat.

Rom.7

Rom.4

Gala.3

per agnum Dei qui tollit peccata mundi. De corpore enim mortis huius non liberum hominis arbitrium, neq; legis ſanctum iuſtū bonumq; mandatum, Sed ſola nos liberat gratia dei per Ieſum Chriſtum dominum noſtrum.
Rom. 8. Lex enim ſpiritus vitę in Chriſto Ieſu liberauit nos à lege peccati & mortis.

Quòd Chriſtus hominem liberet, non inueniendo fidem ſed dando. CAP. XVII.

Liberauit autem nō in quolibet homine fidē inueniendo, ſed dando. Deus enim qui impium iuſtificat ipſe infideli fidem quæ per charitatem operatur, gratia ſuæ bonæ voluntatis inſpirat. Vnde quod ad bene
2. Cor. 3. cogitandi attinet facultatem teſtatur Apoſtolus: quia non ſumus idonei cogitare aliquid ex nobis quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex deo. Re vera enim ſecundū eiuſdem Apoſtoli dictum, deus quibus voluerit dat pœnitentiam ad cognoſcendam veritatem, vt reſi-
2. Timo. 2 piſcant à diaboli laqueis, à quo captiui tenentur ad ipſius voluntatem. Vnde ille apoſtolorum primus, & dignè beatus veritatis eloquio nuncupatus, de credulitate gentium lo-
Acto. 15 quens: Deum dixit fide mundaſſe corda eorum. Rurſus ait: eandem gratiam diuinitus datā gentibus, quam & ipſis, vt crederent, vbi gratuitum gratiæ donum apoſtoli & maiores natu

natu in doctrina ſancti Spiritus agnouerunt, omneſq; vnanimes vno ore in beati Petri ſententiã tranſierũt, dicentes: Ergo & gentibus deus pœnitentiã ad vitam dedit. Nempe cùm ipſe ſaluator noſter propriç vocis imperio humanã cõuenit voluntatẽ dicens: Pœnitemini & credite euãgelio, claret tamẽ quia vt homo in deum credere incipiat, à deo accipit pœnitentiam ad vitam, itá vt omnino credere non poſsit, niſi pœnitentiã dono dei miſerãtis acceperit. Quæ eſt aũt pœnitentia hominis, niſi mutatio volũtatis? Deus ergo qui homini pœnitentiam dat, ipſe mutat hominis voluntatẽ. Proinde ſi quis dicit meum eſt velle credere, dei aũt gratiæ eſt adiuuare, mutet igitur dictorum ordinẽ, imò nõ mutet ſed ſeruet, nec qđ poſterius eſt in priore loco, nec quod eſt prius in loco poſteriori conſtituat. Malè enim gratiam dei ſuæ volũtati poſtponit, cũ iſta bona eſſe non poſsit ſi illa defuerit. Non enim dicat meum eſſe velle credere, dei autem gratiæ eſt adiuuare. Sed dicat, gratiç dei eſt adiuuare vt ſit meum velle credere. Tunc enim verè recteq; ait eius hoc velle, cùm eum gratia præueniens cœperit adiuuare. Fides enim quç per charitatem operatur, humilem facit eum, cui datur, quia charitas non inflatur. Adiutorio igitur atque munere gratiæ ſibi fidem dari

Acto.11

Rom.12

vnuſ-

vnuſquiſq; non dubitet, nedum initium ſibi fidei nititur aſsignare. Pœnitentiam quoque quam deus ad vitã dat, ſibi homo nõ ſanitate validus, ſed infirmitate præiudicatus aſsignet, tãtiq; medicaminis beneficio careat, cuius gratiam cõtumax atque ingratus oppugnat, cùm cordis humilitas diuinis ſit eloquijs admonenda, vbi principaliter ipſa bona voluntas, qua incipimus velle credere, à domino præparari demonſtratur ac dirigi, Salomone dicente: præparatur voluntas à domino. Et Dauid canit in Pſalmis: A domino greſſus hominis di-
Pſal.36 rigentur, & viam eius cupiet nimis.

Quòd ſi velle credere ex nobis ſit, tunc fides non eſt gratia, ſed merces bonæ voluntatis.

CAPVT XVIII.

SI verò ſecundùm opinionẽ illorũ, noſtrũ eſt velle credere priuſquàm nos dei gratia incipiat adiuuare, iniuſtè gratiã dicitur, quia non gratis datur homini, ſed bonæ retribuitur volũtati. Hanc enim (ſicut illi volunt) gratia in nobis inuenit, quam ipſa non dedit, imò ſi ſic eſt, nos priores deo voluntatẽ damus, atq; ita gratiam non miſeratione tri-
Rom.11. buentis ſed æquitate dei retribuẽtis accipim⁹. Verũtamẽ quis prior dedit illi & retribuetur ei? Nemo vtiq;, quia nõ poteſt homo accipere
1.Cor.4 quicquam, niſi datum fuerit de cœlo. Quid enim

enim habet quod non accepit: Si autē accepit
quid gloriatur quaſi non acceperit. Non autē 1.Cor.4
miſericordia dei aliquãdo præuenit hominē,
ſi nunquam bonam fecit, ſed expectat vt inue
niat voluntatē. Et vbi eſt quod David dicit:
Deus meus miſericordia eius præueniet me. In Pſal.58
quo autē dei nos miſericordia præueniat, vel
præueniēs quales inueniat, nō in quolibet alio
ſed in ſe nobis gentium magiſter oſtendit di-
cens: Qui prius fui blaſphemus, & perſecutor, 1.Timo.1
& contumelioſus, ſed miſericordiam cōſecu-
tus ſum, quia ignorans feci in incredulitate.
Quomodo ergo aliquam credendi volunta-
tem ex ſeipſo Paulus habere poterat, qui blaſ-
phemum ſe, & perſecutorem, & contumelio-
ſum cœcus atq; incredulus ignorabat? Quod
humili corde cōſiderans, alio loco dicit: Non
ſum dignus vocari Apoſtolus, quia perſecutus 1.Cor.15
ſum eccleſiam dei. Statimq; fidem ſuam non
propriæ voluntati ſed gratiæ Dei miſerantis
aſsignãs, dicit: Gratia autem dei ſum id quod
ſum. Quid autem iam fuit niſi fidelis? Quod
vt eſſet, miſericordiam eſt vtique conſecutus,
ſicut ipſe teſtatur dicens: Conſilium do tan- 1.Cor.7
quam miſericordiam conſecutus à Domino,
vt ſim fidelis. Nam & cùm ſe prius blaſphemū
& perſecutorē, & cōtumelioſum fuiſſe fatere-
tur, fidem ſuam & charitatē gratiæ deſignare 1.Timo.1
non

non deſiſtit, ſtatim ſubijciens: Superabũdauit
1.Timo.1 autem gratia dei in fide & dilectione quæ eſt
in Chriſto Ieſu domino noſtro. Si ergo fidem
Paulo gratia dei non dedit, nec charitatem ei
dediſſe credẽda eſt. Ergo quod abſit mentitus
Rom.5 eſt Paulus, qui ait: Quia charitas dei diffuſa eſt
in cordibus noſtris per ſpiritum ſanctum qui
datus eſt nobis. Sed quia Paulus Chriſto in ſe
loquente mentiri non potuit, ipſo ſpiritu no-
bis tribui fidẽ firmiſsimè fateamur, per quem,
charitatẽ dei in noſtris diffundi cordibus ne-
gare nequimus. Cùm ergo Paulus eſſet blaſ-
phemus, & perſecutor, & contumelioſus, non
ideo eſt adiutus dei gratia, qa credere voluit,
ſed vt credere vellet, donũ gratiæ præueniẽtis
accepit, quæ in eius volũtate nõ aliquod cre-
dulitatis initium, ſed plaſphemiã, ſæuitiã, con-
tumelias, & ignorantiam in incredulitate re-
perit. Cuius vſqueadeò cæca fuit voluntas, vt
non ſolũ nõ poſſet credere, ſed nec ipſum ſuæ
credulitatis poſſet initium preuidere. Non eñ
ignorans feciſſet, ſi ſuam in ſe ignorantiã pre-
uidiſſet. Dignè igitur in Paulo aſsignatur pre
uenientis miſericordiæ dono, non ſolùm cre-
dulitatis initiũ, ſed etiam ipſius incredulitatis
agnitio. Quam ei propterea dei miſericordia
contulit, vt incredulitatem ſuam illuminatus
atq; adiutus & agnoſceret & vitaret. Domin⁹
enim

enim eſt illuminatio noſtra, & ſalus noſtra, q̃ nos illuminat vt peccata noſtra cognoſcamus, & ſanat, vt à peccatis noſtris ſeparati cum iuſtitia viuamus. Ob hoc ipſe qui vt fidelis eſſet fatetur ſe miſericordiā cõſecutum, ſalubriter nos inſtruit dicēs: Igitur nõ volētis neq; currentis ſed miſerētis eſt dei. Quia re vera & vt velim⁹ miſericordię præueniētis illuminamur dono, & vt curram⁹, miſericordię ſubſequētis fulcimur auxilio. Vt ergo ſibi q̃ſq; tribuat bonā volũtatē, qua velle incipit credere, nõ viuētis animæ vigor, ſed mortuæ carnis eſt tumor. Rom. 9.

Quòd liberum hominis arbitrium poſt peccatũ, ſine adiutorio gratiæ, non niſi ad ſeruiendum peccato reperitur idoneum. CAP. XIX.

EX quo enim primus homo naturā ſuam voluntariè viciauit, atq; oppreſsit infirmitas, niſi diuinæ gratiæ medicamento præuētum, in vnoquoq; homine ſanetur atq; adiuuet liberũ indeſinenter arbitriũ, eſt q̃dem liberũ non tamen bonũ, eſt liberũ non tamen rectum, eſt liberũ non tamē ſanũ, eſt liberum non tamen iuſtũ. Et quanto magis à bonitate, rectitudine, ſanitate, iuſtitiaq; liberum, tanto magis malitię, peruerſitatis, infirmitatis, atq; iniq̃tatis, mortifera ſeruitute captiuũ. Qui eñ facit peccatũ, ſeruus eſt peccati, & à quo q̃s deuictus eſt huic & ſeruus addict⁹ eſt. Regnāte igitur Ioan. 8 2. Petri. 2

peccato

peccato habet liberũ arbitriũ, ſed liberũ ſine Deo, non liberum ſub deo, id eſt liberum iuſtitia, non liberum ſub gratia, & ob hoc peſsimè atque ſeruiliter liberum, quia non gratuito miſerentis dei munere liberatũ. Hoc Apoſtolus euidenter inſinuat dicens: Cùm enim
Rom. 6 ſerui eſſetis peccati, liberi fuiſtis iuſtitiæ. Seruire igitur iuſtitiæ non poteſt, qui iuſtitiæ liber eſt: quia quamdiu eſt peccati ſeruus, non niſi ad ſeruiẽdum peccato reperitur idoneus. Ab iſta ſeruitute peccati nemo liber efficitur, niſi qui liberatoris Chriſti gratia liberatur, vt ſcilicet liberatus à peccato, ſeruus fiat Deo. Hoc autem quemadmodũ fiat, ipſe liberator
Ioan. 8 noſter oſtendit: ſi vos inquiens filius liberauerit, verè liberi eritis. Ideo vas electionis beneficium nobis gratiæ liberatricis inſinuans, non ſolùm liberos ſed etiam liberatos nos eſſe
Rom. 6 teſtatur his verbis: Nunc autẽ liberati à peccato, ſerui facti deo, habetis fructum veſtrum in ſanctificationem, finem verò vitam æternam. Hæc verò libertas quæ non ex humano
Libertas à bona voluntate ſumit initium. arbitrio naſcitur, ſed gratuita dei miſeratione confertur, à bona voluntate ſumit exordium, & per fructum ſanctificationis, in vita æterna plenum ſui ſortitur effectum, ſed ſicut in natiuitate carnali omnem naſcentis hominis voluntatem præcedit operis diuini formatio, ſic in

In ſpirituali natiuitate, qua veterē hominem qui corrumpitur ſecundùm deſideria erroris, deponere incipimus, vt nouum qui in iuſtitia & ſanctitate veritatis creatus eſt induamus, Nemo poteſt habere bonā voluntatem motu proprio, niſi mēs ipſa, id eſt interior homo noſter renouetur ac reformetur ex deo. Ideo nos beatus Paulus præcipit non conformari huic ſeculo, ſed reformari in nouitate ſenſus veſtri. Cuius reformationis initium ne noſtrę facultati aſsignare aliquatenus deberemus, dominus per prophetam ſeipſum formatorē lucis oſtendit dicens: Ego dominus formans lucem & creans tenebras. Esaię 45. Quod & beatus Apoſtolus ſua prædicatione cōfirmat dicēs, 2.Cor.4 Deus qui dixit de tenebris lucē ſplendeſcere, illuxit in cordibus noſtris. Eidem luci quam iam formauerat deus alio loco dicit: Eratis enim aliquando tenebrę nunc autem lux in domino. Quibuſdam verò ex illa lucis formatione laudabili, ad vituperabilem tenebrarum informitatem relapſis, Epheſ.5 affectum piæ mentis oſtendēs, ita loquitur: Filioli mei quos iterum parturio, Gala.4. donec formetur Chriſtus in vobis. Quomodo autem Chriſtus in ſuis formari poteſt, niſi quomodo in eis habitare incipit, id eſt per fidem. Quod beatus Paulus ita confirmat: In interiore inquiens homine habitare Chriſtū Epheſ.3.

per fidem in cordibus noſtris. Dum ergo reformamur renouamur, & in eo quo renouamur, viuificamur.

Quòd vita ſancta à fide ſumit initium.

CAPVT XX.

VIta autem noſtra à fide ſumit initium, quia iuſtus ex fide viuit. Quam fidem non ex voluntate noſtra naſci, ſed per ſpiritum ſanctum vnicuiq; dari beatus Paulus
1. Cor. 12. oſtendit dicens: Alij quidem datur per ſpiritũ ſermo ſapientię, alij aũt ſermo ſcientię ſecundùm eundẽ ſpiritũ, alteri fides in eodẽ ſpiritu. Non ergo ſpiritũ ſanctum quia credimus, ſed vt crederemus accepimus. Forma enim pręceſſit in carne Chriſti, quam in noſtra fide ſpiritualiter agnoſcamus. Nam Chriſtus filius dei ſecundùm carnẽ de ſpiritu ſancto conceptus & natus eſt, Carnem autem illam, nec concipere virgo poſſet aliquando nec parere, niſi eiuſdẽ carnis ſpiritus ſanctus operaretur exortum. Sic ergo in hominis corde nec cõcipi fides poterit nec augeri, niſi eã ſpiritus ſanctus effundat & nutriat. Ex eodẽ nanq; ſpiritu renati ſumus, ex quo natus eſt Chriſtus. Eodem igitur ſpiritu Chriſtus formatur ſecundũ fidẽ in corde vniuſcuiuſq; credẽtis quo ſpiritu ſe-
Eſa. 26. cundùm carnẽ formatus eſt in vtero virginis. Ideo propheta ex perſona fidelium clamat ad domi-

dominū: Propter timorem tuū domine in vtero concepimus & parturiuimus ſpiritū ſalutis tuæ fecimus ſuper terrā. Sicut aūt non ſolùm priusq́; virgo Maria Chriſtū conciperet, ſed etiā priusq́; ſe concepturā agnoſceret, gratia plena angeli voce nuncupata eſt, cùm nulla eius præcederet concipiendi filij dei vel cognitio vel voluntas, vt agnoſceretur ex gratia dei eſſe, tam ipſa obediens voluntas virginis quàm conceptio domini ſaluatoris: Sic homo priuſquàm credere velle inciperet, gratia donantis infunditur cordi, vt incipiat in homine per fidem Chriſtus formari. Cùm autē Chriſtus in vnoquoq; formatur, ipſe ſe format, qa ipſe fidē in corde vniuſcuiuſq; credētis initiat. Propterea in epiſtola quæ ad Hebręos ſcripta eſt admonemur vt aſpiciamus in authorē fidei & cōſummatorē Ieſum: q proculdubio ſic eſt author fidei noſtrę cùm ipſe fidē non habētibus donat, ſicut eſt eiuſdē fidei cōſummator, cùm eā in habentib' augēdo multiplicat & ſancta operatiōe cōſummat. Dicit eñ beatus apoſtolus Iacobus: qa fides Abrahę patris noſtri ex operibus cōſummata eſt. Author eſt ergo fidei noſtrę cōſummatorq; Ieſus, qa ipſe operatur in nobis & velle & perficere ꝓ bona volūtate Quòd ſi in eo tantū eſt auctor fidei noſtræ, quia noſtram voluntatē expectat, vt ex nobis

Heb. 12

Iacobi 2.

eſſe fides incipiat,conſequens eſt,vt eũ cõſummator fidei noſtrę ideo dicatur,qa expectat vt noſtro tantũ conatu ad conſummatione fides quæ à nobis exorta eſt perueniat. Ac ſic totum deo adimitur, ſi & initium & conſummatio fidei noſtræ humani arbitrij viribus applicetur.Quod quia valde impium eſt, ſi ſcripturarum ſanctarũ eloquijs ſalutaribus nos reſiſtimus,omnia quę pertinent ad bonæ voluntatis initium vel profectum,deum in nobis & incipere & perficere ſine aliqua hæſitatione credamus.Ipſe eſt enim qui operatur in nobis & velle & perficere pro bona voluntate. Clamemus igitur in humilitate cordis & veritate fidei cũ propheta: Scio domine quia
Ierem.10. non eſt in homine via eius,neq; viri eſt vt corrigat viam ſuam. Non eſt itaq; in homine via eius quã habet ex deo,neq; viri eſt vt corrigat viam ſuam quã habet ex ſeipſo.Viã ergo ſuam non habet in ſe,nec viam ſuam corrigit, niſi cum rectitudine cordis donũ gratiæ ſpiritualis acceperit.
Prou.21 Ideo Salomon dicit: Dirigit aũt corda dominus. Beatus quoq; apoſtolus Iaco
Iacobi 1. bus tęſtatur: quia omne datum optimum & omne donum perfectum de ſurſum eſt deſcẽdens à patre luminum,eorum ſcilicet luminũ
Ezech.11. quibus per Ezechielem noui cordis gratiã repromittit dicens:Dabo vobis cor nouum, &

ſpiritum

ſpiritum nouum ponā in medio veſtri, & auferetur cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum, & ſpiritum meū dabo in vobis, & faciā vt in iuſtificationibus meis ambuletis, & iudicia mea obſeruetis & faciatis. Beatus quoq; Paulus humanę cōprimens prę ſumptionis audaciā, dicit: Quis enim te diſcernit. Quid aūt habes quod non accepiſti, Si autem accepiſti quid gloriaris quaſi non acceperis. Cū quo nos oportet humiliter ſalubriterq́; cognoſcere pariter & fateri, gratia dei nos eſſe quod & ſumus ſi tamē aliqd ſumus. Qua gratia humanū non aufertur ſed ſanatur, non adimitur, ſed corrigitur, nō remouetur ſed illuminatur, non euacuatur ſed adiuuatᷓ atq; ſeruatur arbitriū: vt in quo infirmitatē homo habuit, in eo habere incipiat ſanitatem. Quò errabat eòdem in via redeat. In quo cæcus fuit in eo accipiat lumen. Et vbi fuit iniquus ſeruiens immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem, ibi gratia præuentus atque adiutus ſeruiat iuſtitiæ in ſanctificationem.

1.Cor. 4.

Per gratiā non aufertur liberū arbitrium

Quòd deus non ſit acceptor perſonarum, quos vult credentes faciens. CAP. XXI.

MIramur autē quoſdā dicere: Si volentes deus facit vt velint credere, nullus aūt eſt qui naturaliter poſſet credere in filio dei, aut aliquid boni velle quod

pertinet ad vitam æternã, cur ergo non facit omnes velle, cùm non ſit perſonarũ acceptor deus? Ex quib' verbis quę veſtris literis indita ſunt, apparet eos minùs cõſiderare quod dicunt: Perſonarũ acceptio apud deũ tunc eſſet, ſi (quẽadmodũ iſti volunt) in quolibet hominũ aliquod inueniret bonę voluntatis initiũ. Cùm aũt in nullo bonã voluntatem inuenit, ſed eã gratis cùm voluerit ipſe cõcedit, agnoſcitur nulla eſſe perſonarũ acceptio, quando gratuita eſt donãtis in vnoquoq; largitio. Qđ autem dicũt, cur non facit oẽs velle? Itáne verò in nemine hoc facit, quia non in omnibus facit? An non habet poteſtatem figulus luti, ex eadem maſſa facere aliud vas in honorẽ, aliud quidẽ in contumeliã? aut culpari poteſt iuſtitia in vaſis iræ, quę iuſtè ꝓ meritis aptauit in interitum, vel miſericordia in vaſis miſericordię, quę ſine vllis meritis ſolo gratię dono prę parauit in gloriã? Quib' ipſam quoq; præparari voluntatẽ à domino ſcriptura teſte docuimus. Quę ſi non à deo datur, ſed in hoĩe inuenit, falſum eſt quod ea ſcriptura pręparari dicit à domino. Omnis autẽ ſcriptura diuinitus inſpirata, cũcta quę dicit vera dicit, quia ex veritate ſunt vniuerſa quæ dicit. Eloquia enim domini eloquia caſta. Deus ergo qui volun-
Pſal. 11. tatem præparat, ipſe donat. Quam ſi deus per ſuam

ſuam gratiam homini non dederit, nunquam poteſt homo in deum velle credere, quia ipſam voluntatem gratia non inuenit, ſed operatur in homine.

Nemo à ſe habet velle credere.

Quòd credendi facultas humanæ poſſit ineſſe naturæ, quia deus poteſt eã ſanare. CAP. XXII.

CVm autem dicimus neminem poſſe in deum credere, niſi per gratiã dei cor illuminetur vt credat, non credendi poſſibilitatem humanę naturę omnino ineſſe nõ poſſe dicimus, ſed vt habeat ipſum poſſe, vnde debet ſperare ac poſcere, demõſtramus. Nam vtiq; naturaliter homini, cùm cœperit in dei filium credere, ſi poſſe credere in conditione primi hominis datum non eſſet, nunquã peccatum de infidelitate contraheret, neque vlli naturæ credendi facultas inſita eſt, quam rationalẽ non fecit deus. Nunquid enim de bobus cura eſt deo? in quibus nec punitur impietas nec pietas coronatur. De hominibus autem omnibus curam eſſe deo cœleſtibus eloquiis edocemur. Naturæ igitur humanę cõpetit fides, cuius tantã curam creator habere dignatur, vt etiam capillos capitis noſtri numeratos veritas dicat, vt ſcilicet dum ſe tantùm à deo diligi humana natura cognoſcit, diligẽtem ſe deum diligat, eique per fidem puri cordis inhæreat: cui ad beatitudinem fides

1.Cor.9.

 eſt via,

eſt via, cui eſt infidelitas magna miſeria: & ideo dignè punitur, cùm in dei filium non credit, quia vitium eius eſt eius infidelitas, ſicut virtus eſt fides, non qualis in dæmonibus inuenitur, ſed qualem deus ſanctis ſuis donat, quos ex impietate iuſtificat. Ipſa eſt fides quę per charitatē operatur. Nam & dęmones credunt & contremiſcunt, ſed non diligunt eum à quo per ſuperbiam receſſerunt. In quam ſuperbiam, quia primus homo diabolica eſt per
Adā perdidit fidē ſuaſione deiectus in quo perdidit humilitatē, perdidit fidem, perdens autem fidem perdidit diuinam protectionem. Scriptum eſt enim: Qui non credit deo, à deo nō protegitur. Exinde cœpit ſuperbire terra & cinis, quia in vita ſua proiecit intima ſua. Ad ipſa intima vt
Eſa. 46. homines redeant, diuinus non deſinit ſermo clamare dicens: Redite pręuaricatores ad cor
Pſal. 77. verū, quia illi caro ſunt ſpiritus vadens & non rediens, nec vnquā redire velle poteſt ouis errans, niſi fuerit boni paſtoris inquiſitione pręuenta, & humeris reportata: Propterea paſtor bonus venit quærere & ſaluam facere ouem perditam, quę paſtorem ſuum quęrere nō poteſt, priuſquā ab eo quęratur, ſed à quærente præuenitur, vt quęrat: Paſtor autem eam fruſtra quęreret, ſi quęrere ipſa paſtorem quęſita non poſſet. Sed hic ei quęrētis paſtoris bonitas

46

tas donat,vt etiam ipſa quærendi paſtoris habeat volũtatem. Quæritur autem vt quærat, quando illuminatur vt credat. Hoc igitur in homine diuinitus agitur cui fidẽ deus infundit,vt gratiæ dono virtutem credendi natura recipiat quam amiſit, & quod nõ poterat viciata per culpã,incipiat poſcere formata per gratiam.ac ſic operante illo medico qui non eſt opus ſanis ſed malè habentibus, infirmitas expellatur,natura ſanetur. Quam ſanitatẽ poſcebat qui dicebat: Ego dixi domine miſerere mei,ſana animam meam quia peccaui. Nullus autem ſanctorũ ſanitatem poſceret ſi humana natura ſana eſſet. Et fruſtra ſanitatem quiſq; poſceret,ſi ſanari humana natura non poſſet. Natura igitur humana ſanari poteſt.Sed illius gratia,ſanitatis accipit donum, ex quo creationis ſumpſit initium.Nam ſi homo naturaliter ſanari nullatenus poſſet,ad ſanandũ eum cœleſtis medicus nõ veniſſet. Rurſus ſi ſe ipſe ſanare poſſet,cœleſti medico non egeret. Sanatur enim per fidẽ, quam ſi ex ſeipſo aliquis habere poſſet, deus eam homini nõ donaret, donat autem quoniã alteri datur fides in eodem ſpiritu,ſicut Apoſtolus dicit: Deus ergo vnicuiq; diuiſit menſuram fidei.

Pſal.40

1.Cor.12

Rom.12

Quòd poßit homo naturaliter credere, licet ei diuinitus donetur vt credat. Cap. XXIII.

NOn ergo propterea non poteſt homo naturaliter credere, quia diuinitus ei donatur vt credat, imò in hoc maximè ad habendum fidem homo creatus agnoſcitur, quia per fidem humana natura ex vetuſtate renouatur. Sic em̃ eſt omnis voluntario peccato primi hominis viciatus, vt deus volũtate ſua bonã voluntatẽ hominis poſsit ſanare
Sap. 1. ſi velit. Creauit enim ſicut ſcriptũ eſt, vt eſſent omnia, & ſanabiles fecit nationes orbis terrarum. Veruntamen ne homini ex ſeipſo putaretur eſſe ſanitatis initiũ, mox ſermo diuinus adiecit: Et non eſt in illis medicamentũ exterminij. Quàmuis igitur homini primo diabolus abſtulerit fidem, deo tamen reddendi quod dederat non abſtulit poteſtatẽ, nec humanam naturam vſqueadeò diabolus vitiare potuit, vt deinceps non poſſet quod amiſerat deo rurſum largiente recipere. Omnipotens enim qui potuit humanã formare, poteſt etiã infirmam ſanando per gratiam reformare & cuſtodire naturam. A quo ipſa natura ſicut in primo homine fidem ad ſalutẽ acceperat, ita nunc in ſingulis munere diuinæ bonitatis accepit, quos idem deus prædeſtinatos, & per fidem ſaluandos ex parentibus creat. Poteſt igitur deo donante homo in deũ naturaliter credere. Contra naturam quippe hominis eſt

quòd

quòd in deum non credit, quia increduli- tatem non habet ex creatione dei,ſed ex vo- luntaria præuaricatione mandati, per quam ſanitate priuatus & lumine, hoc per ſeipſum poteſt vt cæcitatem atque infirmitatem ſuam proprio arbitrio augere poſsit, remouere non poſsit. Cuius tamen illuminatio atque ſanatio intantum eſt omnipotenti creatori poſsibilis, vt ad gloriam nominis eius ipſo donante, non ſolùm poſsit infidelis credere, verùm etiam ad immortalem atque incor- ruptibilem vitę ſtatum,per fidei gratiam per- uenire. Vbi accipiens gratiam pro gratia pec- care omnino nõ poſsit, & poſsit fœliciter vi- dere quod credidit. Vnde vox illa fidei reſul- tat in Pſalmis: Credo videre bona domini in terra viuentium. Deus igitur licet non ad hoc humanam naturam fecerit vt viciaretur per culpam, ipſe tamen omnipotenti bonitate po teſt viciatam ſaṫiare per gratiam. Arbitrium itaq; hominis ſanat deus atq; illuminat, vt ho- mo in deũ naturaliter credat, Ita fit vt homo fidem habere poſsit, ſed eam niſi ex dono dei habere non poſsit. Pſal.26

Quòd non omnia quæ habere poſſumus, ex nobis habere poßimus. CAP. XXIIII.

NOn enim conſequens eſt vt omnia quæ habere nos poſſumus, etiam ex nobis ha- bere

bere poſsimus. Nā & caro noſtra ſic à deo fa-
cta eſt, vt poſsit naturaliter viuere, hoc ipſum
tamen non ex ſe, ſed ex anima poſsit habere
quod viuit, vita igitur vt ineſſe carni natura-
liter incipiat, manifeſtū eſt eam ab anima mi-
niſtrari. Ac ſicquidem poteſt caro noſtra vi-
uere. Sed ſi in ea ſit anima quæ vita eius eſt.
Veruntamen in anima noſtra & carne, non
paruum nobis gratiæ dei monſtratur exem-
plum. Nam ſicut ex ſeipſa caro vitam non ha-
bet ſed ab anima accipit, ſic homo non poteſt
habere fidē niſi munere dei donantis accepe-
rit. Sicut etiā vt caro viuat ſolius opus eſt ani
mæ, ita quoq; vt homo credat ſolius opus eſt
gratiæ. Et ſicut caro nihil operari poteſt ſi eā
viuificare anima deſinat, ſic homo nihil bene
velle poteſt, ſi ab eo gratiæ iuuamen abcedat.
Vt ergo caro & viuere poſsit & operari, præ-
ſentis animæ viuificatione fulcitur, homo
quoq; vt bonum velit aut faciat, gratię viuifi-
cantis ſubſidio iugiter adiuuatur. Intereſt au-
tem vt caro noſtra quantū viuificatur ab ani-
ma non ſolùm bene ſed etiam malè operandi
accipiat facultatē. Cùm autem nos gratia vi-
uificat, non niſi ad bene volendū, nec niſi ad
bene operandū nobis adiutoriū ſubminiſtrat.
Agnoſcat igitur homo in eo ſe naturaliter cre-
dere poſſe, in quo naturam habet credulitatis

ac

ac fidei capacē,quod animalibus irrationabilibus datū diuinitus non eſt, non tamen vt ſe putet ad habendum fidem vſq; adeò eſſe idoneum, vt ex voluntate ſua conſtare fidei arbitretur exordiū. Volens enim homo habet fidem, Sed deus qui fidem donat, ipſe hominis mutat & dirigit voluntatem. Dominus dabit ſuauitatem, & terra noſtra dabit fructū ſuum. Pſal. 84.

Quòd gentes quæ naturaliter ea quæ legis ſunt faciunt, non niſi Chriſtiani fideles intelligendi ſint.

CAPVT XXV.

DE his igitur in quib' natura diuino ſanatur munere vt in deum naturaliter credant, quiq; gratis per fidem iuſtificati etiam ad bene operandum auxilium gratiæ ſubſequentis accipiunt, Apoſtolus dicit: Cùm enim gentes quę legem non habent naturaliter quæ legis ſunt faciunt, eiuſmodi legem non habentes ipſi ſibi ſunt lex, qui oſtendunt opus legis ſcriptū in cordibus ſuis. Quē quidem apoſtoli locum, hi qui gratiæ cōtradicunt gentibus incredulis aſsignare contendunt, ex hoc videlicet quòd etiā illi qui fidei gratiam non recipiūt, illa quæ ad honeſtatem morum & humanæ ſocietatis vinculum pertinent, naturali quadam lege ſic ſeruant, vt etiam eos qui illa violare cōtendunt, iudiciorum æquitate ac ſeueritate coërceant. Vbi Rom. 2.

minùs

minùs attendunt, Apoſtolico ſuam ſentẽtiam prorſus eneruari ſermone, quem ſuperiùs præmiſit dicens: Non enim auditores legis iuſti ſunt apud deũ, ſed factores legis iuſtificabuntur. Iuſtificari autem ſine fide neminem poſſe idem beatus Apoſtolus oſtẽdit dicens: Scientes autem quòd non iuſtificabitur homo ex operibus legis niſi per fidem Ieſu Chriſti. Et
Gala.2 nos in Chriſto Ieſu credimus vt iuſtificemur ex fide Ieſu Chriſti & non ex operibus legis. Propter quod ex operibus legis non iuſtificabitur omnis caro. Et Pauló poſt fidei gratiam cõmendans, per quam vera cõfertur vnicuiq; iuſtitia, ſic ait: Non abijcio gratiã dei. Si enim per legem iuſtitia, ergo gratis Chriſtus mortuus eſt. Item cùm patrem noſtrum Abraham non ex operibus legis, ſed ex fide iuſtificatum
Galat.3 aſſereret dicens: ſicut Abrahã credidit deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiã, vt etiam gentes quas ſemini Abrahæ diuinus ſermo promiſit ex fide iuſtificari Paulus oſtenderet ſecutus adiunxit: Cognoſcite ergo quia qui ex fide ſunt, hi ſunt filij Abrahæ. Prouidens autẽ ſcriptura quia ex fide iuſtificantur gentes, Deus prænũciauit Abrahæ dicens, quia benedicentur in te omnes gentes. Igitur qui ex fide ſunt benedicentur cum fideli Abraham. Hunc autem patrem noſtrum Abraham non ex ope-
ribus

ribus ſed ex fide iuſtificatum eſſe confirmans alio loco ſic loquitur. Si enim Abrahã ex operibus iuſtificatus eſt habet gloriam ſed non apud deum. Quid enim ſcriptura dicit: Credidit Abraham deo & reputatũ eſt illi ad iuſtitiam. Ei autẽ qui operatur merces non imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum. Ei verò qui non operatur, credẽti autem in eum qui iuſtificat impiũ reputatur fides eius ad iuſtitiã. Cùm ergo Apoſtolus de his gentibus loquens, quæ naturaliter ea quæ legis ſunt facientes oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis, de his ſe loqui teſtetur qui iuſtificantur, Abraham autem patrem noſtrum non ex operibus ſed ex fide iuſtificatũ eſſe cõmemoret, quis audeat illas in hoc loco gentes accipere, quas conſtat non eſſe iuſtificatas ex fide, cũ ipſe teſtetur Apoſtolus: quia omne quod non eſt ex fide peccatum eſt. Et quia ſine fide impoſsibile eſt placere Deo. Quòd ſi Abraham ex fide iuſtificatum eſſe conſtat, cuius ſemini gentes Apoſtolus promiſſas eſſe commemorat, quiſquis aſſerit gentes non ex fide ſed ex operibus iuſtificari poſſe, quid ſupereſt, niſi vt eas neget ad Abrahæ ſemen cui gentes promiſſæ ſunt, pertinere: cùm Abraham (ſicut Apoſtolus dicit) pater ſit omnium credẽtiũ per præputium, vt repu-

Rom. 4

Rom. 14

Heb. 11

Rom. 4 reputetur & illis ad iuſtitiam. Quoniam igi-
tur vnus deus qui iuſtificat circuncisionẽ ex
fide, & præptuiũ per fidem, Apoſtolus autẽ de
his qui iuſtificantur ſe loqui monſtrauit, cùm
de gentibus naturaliter quę legis ſunt facien-
tibus, & opus legis in ſuo corde habentibus
diſputaret, ille ſenſus eſt veritati conueniens,
quòd gentes in eodem loco accipiuntur, quas
deus fidei dono iuſtificat, & in eo ꝙ eis gra-
tiam fidei tribuit, opus legis ſuæ in eorũ cor-
dibus donata iuſtificatione cõſcripſit, vt ſine
teſtamenti veteris litera per noui teſtamenti
gratiam natura renouata opus legis ad hoc
ſcriptum habeat, vt ad populum dei non ope-
rum pręcedentium merito, ſed iuſtificationis
gratuito munere incipiat pertinere. Quod no
bis ore prophetico cœleſtis dignata eſt vulga-
Ihere. 31 re doctrina, ſancto Iheremia dicente: Ecce
dies venient dicit Dominus, & conſummabo
ſuper domũ Iſrael & ſuper domum Iuda te-
ſtamentũ nouum. Et Paulò poſt: Quia hoc
eſt teſtamentum quod diſponam domui Iſ-
rael, Poſt dies illos, dicit dominus, dabo leges
meas in corda eorum, & in ſenſibus eorum ſu
perſcribam eas, & ero eis in deum, & ipſi erũt
mihi in populum, & non docebit vnuſquiſq;
proximum ſuum, & vnuſquiſq; fratrem ſuum
dicens, cognoſce deum, quoniã omnes ſcient

me

me à maiore vſque ad minorem eorum, quia propitius ero iniquitatibus eorum, & peccatorum illorum iam non memorabor?

Quòd cognitio dei ſine dilectione nihil proſit.

CAPVT XXVI.

HAec autem ſcientia in qua ſic deus agnoſcitur, vt peccatorum remiſsio diuinæ propitiationis munere tribuatur, longè aliena eſt ab illa cognitione illorũ qua cognoſcentes deum non ſicut deum glorificauerunt aut gratias egerunt, ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis, qui dicentes ſe eſſe ſapientes ſtulti facti ſunt, & mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis. Iſti enim quia ſine gratia fidei, quæ per charitatem operatur deum cognouerunt, ipſa ſua cognitione inexcuſabiles facti ſunt. Hi verò, qui deum perceptione fidei cognoſcunt, inaccuſabiles fiunt. Quis enim accuſabit electos Dei? Nemo vtique, diligentibus enim eis deum omnia cooperantur in bonum. Et ideo eos nullus accuſat, quia deus eos ſecundùm propoſitum præſcitos & prędeſtinatos vocatosq; iuſtificat atq; glorificat, vt gloriatione legis factorũ qua ſe homo ſuperbus extollit excluſa, per legem fidei quę per charitatem operatur, qui gloriatur in domino glorietur. Quòd ſi

Rom.1

Rom.8

quibuſdam cognoſcentibus deum, nec tamen ſicut deum glorificantibus, cognitio illa nihil profuit ad ſalutem, quomodo hi potuerūt iuſti eſſe apud deum, qui ſic in ſuis moribus atq; operibus bonitatis aliquid ſeruant, vt hoc ad finē Chriſtianę fidei charitatiſq; non referant? Quibus aliqua quidem bona quę ad ſocietatis humanæ pertinent æquitatem ineſſe poſſunt. Sed quia non charitate dei fiunt prodeſſe non poſſunt. Etenim fieri poteſt, vt quiſquam deum eſſe credat, qui deum nō diligit, vt autem quiſquā deum diligat: qui in deum nō credit fieri nullatenus poteſt: quia poteſt vnuſquiſq; credere aliquid eſſe quod non diligit, diligere verò nemo poteſt quod eſſe nō credit. Apoſtolus autem dicit: Sine charitate fidem cæteraq; bona opera cuiquam prodeſſe non poſſe, dicit enim: Si habuero omnem fidem ita vt montes transferam, & ſi diſtribuero in cibos pauperū omnes facultates meas, & tradidero corpus meum vt ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodeſt. Si ergo opera cum fide ſine charitate prodeſſe non poſſunt, quomodo proderunt opera quæ in fide non fiunt? Vnde non immeritò beatus Apoſtolus pro Theſſalonicenſibus orat, vt eis Deus impleat omnem voluntatem bonitatis, & opus fidei in virtute. Nam & in eodem

Fides poteſt eſſe ſine charitate.

1. Cor. 13

2. Theſ. 1

eodem loco, vbi de gentibus legem natura- Rom.2
liter facientibus loquebatur, antè præmiſerat
dicens:Gloria aũt & honor & pax omni ope-
ranti bonũ Iudæo primũ & Græco. Quomo-
do autẽ infidelibus poteſt eſſe gloria,quę non
datur niſi iuſtificatis? Quos enim deus iuſti- Rom.8
ficauit,illos & glorificauit. Iuſtitia autem dei Rom.3
per fidem Ieſu Chriſti ſuper omnes qui cre-
dunt. Aut quis honor incredulis dabitur,cùm
hunc non niſi credentibus tribui beatus Pe-
trus edoceat dicens: Vobis igitur honor cre- 1.Pet.2
dentibus. Vel quomodo erit pax ei,qui non
eſt redemptus ſanguine Ieſu Chriſti, in quo
deus pacificauit, ſiue quæ in terris ſunt, ſiue
quæ in cœlis? Ipſe eſt enim pax noſtra qui fe- Epheſ.2
cit vtraque vnum. Hæc autem pax ſine cha-
ritate & fide Chriſti non poteſt poſſideri,
quia iuſtificati ex fide, pacem habemus ad Rom.5
Deum per dominum noſtrum Ieſum Chri-
ſtum, per quem & acceſſum habemus per fi-
dem in gratia iſta, in qua ſtamus & gloria-
mur in ſpe gloriæ filiorum Dei. Quos ſpes
ideò non confundit, quia charitas Dei diffu-
ſa eſt in cordibus noſtris, per ſpiritum ſan-
ctum, qui datus eſt nobis. Accepimus enim Rom.8
ſpiritum adoptionis filiorum, in quo cla-
mamus, Abba Pater. Vt igitur homines
fi., Dei fiant, filium dei vnicum per fidem

recipiunt, & ipſo donante hanc accipiunt à domino poteſtatem, vt & in eum credant, & ad numerum filiorum dei pertineant: quotquot enim receperunt eum dedit eis poteſtatem filios dei fieri, his qui credunt in nomine eius. In eorum cordibus dat legem ſuam, & in ſenſibus eorum ſcribit eam, id eſt legem fi dei, quæ inſpirata iuſtificat, non legem factorum, quæ etiam obſeruatores ſuos ſine dubitatione condemnat.

Ioan.1.

Quòd lex factorum, (quæ naturaliter eſſe poteſt in cordibus infidelium) ab impietate non liberat.

CAPVT XXVII.

NAm illa quę lex factorum eſt, quę hominem iuſtificare non poteſt, quia ex operibus legis non iuſtificabitur omnis caro, poteſt quidē naturaliter eſſe & in cor de gentilium & in corde fidelium Iudęorum: Quæ tamen ſine fide Chriſti nullatenus iuſtificat ſectatores ſuos, ſed eos tenet vinculo impietatis obſtrictos. Hæc vtique fuit in corde Pauli quando fuit incredulus, ſecundùm ęmulationem perſequens eccleſiam dei, & ſecundùm iuſtitiam quæ in lege eſt conuerſatus ſine querela. Quam tamen, quia ex deo non habuit, ideo dicit: Quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus ſum propter Chriſtum detrimenta: veruntamen exiſtimo omnia detrimen-

Philip.3

50

tum eſſe propter eminentem ſcientiam Ieſu Chriſti domini, propter quem omnia detrimentum feci & arbitror vt ſtercora, vt Chriſtum lucrifaciam, & inueniar in illo non habens meam iuſtitiam, quæ ex lege eſt, ſed illam quæ eſt ex fide Chriſti, quæ ex deo iuſtitia ex fide ad cognoſcendum illum. Quis nō his verbis apoſtolicis videat iuſtitiam quę ex lege eſt, eſſe ex homine, iuſtitiam verò quę ex fide Chriſti eſt non eſſe niſi ex deo? Illa eſt igitur iuſtitia per quam impius erigitur vt cadat in pœnam, iſta autem eſt per quam iuſtificatus humiliatur, vt exaltetur ad gloriam. Ideo cùm in illa quæ ex lege eſt, ſine querela conuerſaretur Apoſtolus, fuiſſe ſe impium non negat, dicens: Vt quid enim Chriſtus cùm adhuc infirmi eſſemus ſecundùm tempus pro impijs mortuus eſt. Inimicum quoque dei ſe fuiſſe veraciter confitetur, dicens: Si enim cùm inimici eſſemus, reconciliati ſumus deo per mortem filij eius, multò magis reconciliati, ſalui erimus in vita ipſius ab ira per ipſum. Quid ergo prodeſſet Paulo ſine cognitione Chriſti, illam quæ in lege factorum eſt, ſeruare iuſtitiam: cùm ipſe ſaluator noſter Iudæis dicat: Niſi cognoueritis, quia ego ſum moriemini in peccatis veſtris. Ergo quia iuſtitiā quæ eſt ex fide Chriſti ad cogno

Rom. 5

Ioan. 8

ſcendum illum eſſe teſtatur Apoſtolus, manifeſtum eſt legē fidei eſſe quā ſe deus in corde ſuorum ſcripturū eſſe promiſit. Quod eiuſdē tenor euidenter oſtendit. Ibi enim dicit deus:
Ihere.31 Et nō docebit vnuſquiſq; proximum ſuum & vnuſquiſque fratrem ſuum dicens, Cognoſce dominum, quia omnes ſcient me à minore vſque maiorem eorum. Hæc eſt lex, quam deus ſcribit in cordibus eorum omnium, non per conditionem naturæ, ſed per largitatem gratiæ, non per liberum arbitrium hominis, ſed per miniſterium Euangelicæ prędicationis, nō in lapide per literam veteris teſtamēti, ſed in corde per ſpiritum dei viui. Quod bea-
2.Cor.3 tus Paulus euidenter inſinuat dicens: Epiſtola eſtis Chriſti miniſtrata à nobis, & ſcripta non atramento, ſed ſpiritu dei viui, non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus. Hoc ergo deus ſcribit in cordibus hominum per ſpiritum ſuum, quod exinde diaboli deleuit inuidia, per quam mors intrauit in orbem terrarum. Scribit itaq; legem fidei per quam
Rom.13 iuſtificat gentes deus, vt dando gratiam renouet naturam. Charitatem quippe quæ plenitudo eſt legis, ad hoc per ſpiritum ſuum diffundit, vt faciat impleri quod præcipit: & illuminationis gratiam per ſpiritum fidei proptereà largitur, vt quod deo placitum eſt, fides

des per charitatem operetur. Quæ quandiu in homine non eſt, quicquid ſine lege fidei per legem naturalem ſcriptum remanſit in homine, operantem nullatenus ſaluat, quia neminem Deus ſine fide iuſtificat, nec poteſt operanti ſalutem acquirere, quia ſine fide impoſsibile eſt placere deo. Nemo ergo naturali legi conetur aſsignare legem, quam deus non condendo naturam, ſed donando gratiam in corde gentium ſcribit. Hæc eſt enim lex non qua homo ſocietatis humanæ vinculum etiam ſine fide cuſtodit, ſed per quam credendo deum cognoſcit & diligit, non per quam ſibi etiam bona opera vel ipſam fidem quiſquam ſuperbus vendicat, ſed qua deo in ſe miſericorditer operante, tam fidem ſuam quàm bona opera ſubiectus aſsignat. Hæc enim cor hominis ita componit & dirigit, vt cùm homo præcepta dei audit, id donari ſibi quod pręcipitur poſcat, & cùm in fide operatur, gratia dei ſe iugiter adiuuari nõ ambigat. Heb. 11.

Quòd deus non faciat omnes velle credere, pertinet ad ſecreta eius iudicia. CAP. XXVIII.

QVod autem interrogãt iſti de deo dicentes: cur ergo nõ fecit oẽs homines velle credere. cũ nõ ſit perſonarũ acceptio apud deũ? ſcire debẽt hoc in illis altioribꝰ poſitũ, à qbus ſancta ſcriptura humanæ

Eccl.3 curioſitatis exercet audaciam dicens: Altiora te ne quæſieris, fortiora te ne ſcrutatus fueris, ſed quæ præcepit tibi deus illa cogita ſemper. Hęc altiora ille qui vſq; in tertiũ cœlum raptus eſt, eò magis territus quò magis illuminatus expauit. Vnde magis clamare non ceſ-

Rom.11. ſat: O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius. Quis enim cognouit ſenſum Domini? aut quis conſiliarius eius fuit? aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Quoniam ex ipſo & per ipſum & in ipſo ſunt omnia, ipſi gloria in ſecula. Sat eſt ergo nobis & in his qui ſaluantur gratuitam Dei miſericordiam, & in his qui condemnantur veram dei iuſtitiam ſine dubitatione credere, & corde contrito atque humiliato miſericordiam domino iudiciumq; cantare, qui & in vaſis iræ atq; aptatis in interitũ oſtendit iuſtitiæ ſuæ nullam iniquitatem placere, & demonſtrat in vaſis miſericordię quia poteſt eius bonitas omnia, quibus voluerit, peccata dimittere.

Quòd fallantur qui exiſtimant diuinam voluntatem, æqualiter ſe habere erga ſaluandos & damnandos. CAP. XXIX.

1.Tim.2 Illud verò apoſtolicum vbi dicitur de deo: qui vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agni-

agnitionem veritatis venire, non ſicut oportet intelligunt, qui hanc dei voluntatem ſicut in vaſis miſericordiæ ſic & in vaſis iræ accipiendam exiſtimant, minùs cõſiderantes veraciſsimam ſcripturæ ſententiam, quæ diuinæ commendans omnipotentiam voluntatis, omnia inquit quæcunq; voluit fecit in cœlo, Pſal. 113
& in terra, in mari, & in omnibus abyſsis. Ipſi deo rurſus dicitur: Subeſt enim tibi cùm voles poſſe. Sapien. 7
Quomodo igitur omnia quæ vult facit ſi volens hominem ſaluum fieri, cuius ſalus non niſi à bona incipit voluntate, ipſum velle non in homine deus inchoat, ſed vt ab homine naſcatur expectat? O quàm peſsimum nephas aſſeritur dum gratię dei contumaciter repugnatur, & homines opere dei ſe in bonũ mutari negant, qui homines non eſſent niſi bonitate dei operantis exiſterent. Itáne verò rerũ ordo credi putaríue permittitur, vt deus qui creator eſt hominis valeat hominem facere non mutare, & qui nullius eget adiutorio vt hominem faciat, operari tamen quod vult in hominis voluntate non poſsit, priuſquàm in homine ipſum velle repererit, & vt ſit homo habeat ex deo, vt autẽ melior ſit habeat ex ſe ipſo, ac ſic voluntatẽ bonitatis qua in deum creditur, non diuina bonitas ſed humana prauitas operetur. Prauus eſt eñ omnis

 homo

homo priuſquam in deum credat, & quia ſcri
Eſa. 40 ptum eſt: erunt praua in directa. Ex prauo fit homo rectus, ex infideli fidelis efficitur. Igitur ſi deus prauæ volũtati bonã nõ tribuit, ſed vt ex ſe ipſa bona fiat expectat, poteſt ergo praua voluntas ex ſe bonitaté gignere, ita vt cùm ex deo habeat vt ſit, non niſi ex ſe habere poſſit vt bona ſit, ac ſic omnipoteus & bonus de voluntatibus hominum malis, bonum poſsit operari cùm velit, vt autem ipſæ voluntates bonæ ſint, velit quidem, facere antè nullatenus poſsit. Quis enim neſciat malę voluntatis fuiſſe Paulũ cùm perſequeretur eccleſiam dei, & expugnaret illam? Cuius tamẽ malitia bene vſus eſt deus, quando perſequente Paulo beatus Stephanus eſt martyrio coronatus. Ergóne potuit deus Stephanũ coronare per Pauli perſecutoris infidelitaté, & perſecutorẽ Paulum deus conuertere nequiuit ad fidem? Ergóne Paulus prior voluntatẽ ſuã deo dedit, & ſic deus fidem Paulo volẽti retribuit? Et vbi
Rom. 11 eſt quod ipſe dicit: Quis prior dedit illi & retribuetur ei? Quod vtiq; nõ dixiſſet, ſi à ſe voluntatem deo datã, & à deo ſibi fidẽ cognoſceret retributã. Hanc itaq; amentiã & à fidelibus ſuis arceat, & ab infidelibus auferat deus. Ille eñ tam prophana cogitatione polluitur, Cui gratia vel obdurato nõ datur, vel auferẽ ingra-

ingrato. Deus enim conuertens viuificat quos vult ſaluos fieri, deus voluntates hominũ mutat vt eſſe bonæ incipiant. Ideo ſcriptum eſt: Et dixi nunc cœpi, hæc eſt mutatio dexteræ excelſi. Prophetæ ſenſus aperto ſermone ſe præbuit agnoſcẽdum, qui vtiq; non poſtea q̃ cœpit, ſed hoc ipſum quod cœpit, mutationem dexteræ excelſi non tacuit. Proinde hi qui voluntatem dei qua omnes homines vult ſaluos fieri, equalẽ circa redimendos & damnandos exiſtimát cùm interrogati fuerint cur velit deus omnes homines ſaluos fieri, nec tamen omnes ſalui fiant, quid reſpondebunt? Pſal. 76

Quòd Deus bonam hominis voluntatem non expectet, ſed tribuat. CAP. XXX.

AN illud quod veſtra eos dicere teſtatur epiſtola? id eſt quia deus expectat hominis voluntatem, vt æquum ſit in volentibus præmium, in nolentibus autem iuſta damnatio. Sed vt prolixitatem vitantes omittamus alia quæ poſſunt pro veritate fidei, huic prauæ ſententiæ replicari, interim teſtimonio cõfundantur atq; conuincãtur non loquẽtium hominum ſed tacẽtium paruulorum, in quibus ad euacuandam ſapiẽtiam verbi multùm reſplendet virtus crucis Chriſti, quæ gratis in omnibus hominibus propria vtentibus voluntate eandem ſalutẽ à ſe oſtendit fieri, quam in

Salus gratuita adultis ſicut paruulis.

in infantibus nullam voluntatem habentibus dignatur operari. In eis namq; nec bona voluntas eſt, vt æquum ſit in volentibus præmium, nec mala, vt ſit in nolētibus iuſta damnatio. Si ergo vt ad ſaluandos homines ſicut iſti volunt non excitat neque mutat, ſed expectat hominum voluntates, quomodo infantibus qui baptizantur, & in eadem infantia moriuntur donat æternam ſalutem, quorum bonam nec expectat, nec inuenit volūtatem. Item alios quomodo ſine baptiſmate mortuos æternis cruciatibus damnat, cùm in eis nullam culpā malę voluntatis inueniat? Nónne iſtos inimicos gratiæ Dei, nec defenſores humani ſed deceptores arbitrij, ad hoc ſua peruerſitas cogit, vt deum putent iniquum in obitu omnium paruulorum, vbi nulla interueniente vel bonitate vel malitia voluntatis, alios vident potiri regno, alios interminabili deputatos incendio. Proinde ſi ita eſt, vt ipſi ſentiunt, nullus debet paruulus mori priuſquam ad ætatem perueniat, in qua poſsit vel bonam volūtatem habere vel malam, vt deus nec baptizatos paruulos ſine bona voluntate ſaluet, neque non baptizatos ſine mala voluntate condemnet. Si enim dei bonitas ſalutem non incipit hominis operari, niſi bonam eius inuenerit voluntatē, iniquum erit eum damnari

Cruciat⁹ infantū.

nari vel redimi, qui bene nec velle nec nolle potuerit. Sed non eſt iniquitas apud deum, cuius vniuerſæ viæ miſericordia & veritas. Igitur quia deum iuſtum bonumq; catholica veraciter credit & confitetur eccleſia, certiſsime credendũ eſt & fiducialiter confitendũ, vnam eandemq; dei gratiam in maioribus ſaluandis operari bonæ voluntatis initium, quæ in paruulis ſine voluntate operatur ſaluationis effectum. Ipſa gratia infantes neque volentes neque nolentes redimit, quæ maiores illuminando volentes ex nolentibus facit. Et hoc in paruulis ſalutis opus, ſine propriæ voluntatis aſſenſu gratia dei operante perficitur, quod bonæ volũtatis exordio diuinitus dato in maioribus inchoatur, vt opere ſolius gratiæ voluntas quæ mala fuit bona fiat, & deinceps gratiæ ſecum operanti ſeruitium obedientiæ cooperatricis exhibeat. Sic autem deus crudelis non eſt in infantibus damnãdis quibus baptiſmatis beneficium non tribuit, ſicut iniuſtus non eſt in maioribus, cùm bonam non donat voluntatem. Et ſicut illos voluntas ſua mala, ſic iſtos iure puniri facit origo damnata. Deus autem in hominibus nec maculam viciatæ originis, nec malitiam condidit propriæ voluntatis. In hominibus igitur quos ſaluat voluntatem bonam non inuenit,

ſed ſicut ętatũ exigit diuerſitas, aut in maioribus bonã voluntaté gratis facit quam inuenit malã, aut ſine voluntate hominis vel bona vel mala, perficit in paruulis gratiã ſacramenti ille: cuius nemo poteſt bonæ reſiſtere voluntati.

Quos omnes homines velit Deus ſaluos fieri.

CAPVT XXXI.

QVocirca illos omnes quos deus vult ſaluos fieri ſic intelligere debemus, vt nec aliquem putemus ſaluari poſſe niſi volẽte deo, nec exiſtimemus voluntaté omnipotẽtis dei aut in aliquo non impleri aut aliquatenus impediri. Omnes enim quos deus vult ſaluos fieri ſine dubitatione ſaluantur, nec poſſunt ſaluari niſi quos deus vult ſaluos fieri, nec eſt quiſquam quem deus ſaluari velit & non ſaluetur, quia deus noſter omnia quæcunq; voluit fecit. Ipſi omnes vtiq; ſalui fiunt, quos omnes vult ſaluos fieri, quia hæc ſalus non illis ex humana volũtate naſcitur, ſed ex dei bona voluntate præſtatur. Veruntamẽ in his omnibus hominibus quos deus vult ſaluos facere, non totum omnino genus ſignificatur hominum, ſed omniũ vniuerſitas ſaluandorũ. Ideo autem omnes dicti ſunt, quia ex omnibus hominibus omnes iſtos diuina bonitas ſaluat, id eſt ex omni gente, conditione, ætate, ex omni lingua, ex omniũ prouincia. In his omnibus

ille

illeſermo noſtri redemptoris impletur, quo ait: cùm exaltatus fuero à terra omnia trahã ad meipſum. Quod non ideo dixit, quia oms omnino trahit, ſed quia nemo ſaluus fit niſi quem ipſe traxerit. Nam & alibi dicit: Nemo poteſt venire ad me niſi pater qui miſit me traxerit eum. Item alibi: Omne quod dedit mihi pater ad me veniet. Hi ergo ſunt omnes quos vult deus ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Eſt autem familiare diuinis eloquiis, vt omnes nónunquã dicant, nec tamen omne humanum genus in ipſis omnibus ſemper intelligi debere cómoneãt, ſicut eſt illud quod dicit dominus per prophetá: In nouiſsimis diebus effundã de ſpiritu meo ſuper omnem carnẽ. Quod in centũ viginti hominibus in quos ſpiritus ſanct⁹ linguis igneis venit factum beatus Petrus oſtendit. Si ergo hic omnẽ carnẽ oms omnino putauerimus homines intelligi, incipiet (quod abſit) mẽdax æſtimari diuinus ſermo. Eſt aũt deus verax, & eloquia domini eloqa caſta. Sup omnẽ igitur carnem ſicut ſe deus effuſurũ de ſpiritu ſuo repromiſit, ſic fecit, ſic facit, ſic vſq; in finẽ ſeculi facturus eſt. Prorſus ſuper omnem carnẽ id eſt ſup oẽs homines effundit de ſpiritu ſuo, ſcilicet ſup illos homines quos vult ſaluos fieri. Et vt q ſint omnes iſti pleniùs nouerim⁹, eiuſdẽ

beati

Ioan. 12

Ioan. 6

Per oẽs homines non ſemp totũ genus humanum intelligitur

Iocl. 2.

Acto. 2

beati Petri ſermonibus auſcultemus, qui illam
prædicationem ſuam ſancto ſpiritu repletus
Acto. 2 hac exhortatione concluſit: Pœnitentiam in-
quit agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrum
in nomine Ieſu Chriſti in remiſsionem pec-
catorum veſtrorum, & accipietis donum ſpi-
ritus ſancti. Vobis enim eſt repromiſsio, & fi-
lijs veſtris, & omnibus qui longè ſunt quoſ-
cumq; aduocauerit dominus deus noſter. O-
mnes itaq; dixit, ſed quoſcunq; dominus ad-
uocauerit. Quos etiam beatus Paulus ſecun-
dùm propoſitum vocatos inſinuat. Qui alio
Rom. 11. quoq; loco ait: concluſiſſe deum omnia in
incredulitate vt omnium miſereatur. Et ta-
men deus non ita omniũ omnino miſeretur,
quos in incredulitate concluſit, vt omnibus
infidelibus gratiã fidei miſericorditer donet,
cùm tamen eandẽ gratiã fidei non infidelibus
deus miſericors donet, ſed illis ꝓculdubio dè
ꝗbus ad Moyſen dicit: Miſerebor cui miſe-
Exo. 9 reor, & miſericordiam præſtabo cuius miſere
bor. Gratiam igitur voluntariæ donationis
oſtendens, ſicut dominus ſuis dignatus eſt lo-
Math. 13 qui diſcipulis: vobis datũ eſt noſſe myſteriũ
regni cœlorum, illis autem non eſt datum. Itẽ
Math. 19. dicit: Qui poteſt capere capiat: Sed vt ipſam
capacitatem diuina doceret largitate cõcedi,
cap. codẽ alio loco ait: Non oẽs capiunt verbũ, ſed qui-
bus

 56

bus datum eſt. Hi ſunt ergo oẽs quorum deus miſeretur, quia miſericordia ipſius preueniũtur vt credant & gratis ſalui fiant per fidẽ. Eorum nãq; credulitas non ex humana volũtate ſumit initiũ, ſed ipſi volũtati fides gratuita dei miſerãtis largitate donatur. Hanc oĩm diſcretionẽ, quam fidelis debet intellectus omnino ſeruare, beatus Paulus vno epiſtolæ ſuæ loco ſic poſuit, vt omnes homines ſine aliqua exceptione dicens, ſtatim quoſdam omnes homines exceptis alijs intimaret. Ait enim: Sicut per vnius delictũ in omnes homines in condẽnationem, ſic & per vnius iuſtitiam in omnes homines in iuſtificationẽ vitę. Nunquidnam quia in omnes homines in condemnationẽ, & in omnes homines in iuſtificationem apoſtol⁹ dicit, ideo prorſus omnes homines quos per peccatum Adæ originaliter conſtat eſſe damnatos, ſimul omnes eoſdem credere debemus iuſtificatos eſſe per Chriſtum, cùm innumerabiles infidelium mortes obſiſtant, qui ſine gratia iuſtificationis de hac vita tranſeũt, & abſq; ſacramento baptiſmatis, ad ſedẽ mortis, æternaq; ſupplicia rapiuntur. Reſtat ergo vt non omnes omnino quos in condemnationem ponit Apoſtolus, tranſire ad iuſtifica- Rom. 5.

in condemnationem eſſe filios iræ, & ex eis
† aliàs ad- quoſdam per Chriſtum omnes eſſe filios gra-
dendũ de tię †. Illos ergo eſſe omnes quos per primum
bemus in- hominem propago peccatrix carnali genera-
telligere. tione condemnat, omnes enim terreni ſunt,
qui terreni hominis imaginem gerunt, & om
nes cœleſtes, qui ad ęternam vitam imaginem
Pſal.85. hominis cœleſtis accipiunt, Iterum dicit pro-
pheta: Omnes gentes quaſcunque feciſti ve-
nient, & adorabunt coram te, & glorifica-
Mat.10 bunt nomen tuum in æternum. Dominus au
tem ſuis fidelibus dicit: Eritis odio omnibus
gentibus propter nomen meum. Nunquid er
go contrarijs ſibi repugnat ſcriptura diuina
ſentẽtijs? Abſit. Sed & illos omnes & iſtos om
nes veraciter dicit, id eſt & omnes fideles qui
nomen domini in omnibus gentibus glorifi-
cant, & omnes incredulos qui per eaſdem o-
mnes gentes, in odio nominis Chriſti fideliũ-
que eius, mortifera impietate perdurant. Tale
Cap.1. quiddam eſt etiam in in epiſtola quam Co-
loſſenſibus beatus Apoſtolus ſcribit, vbi dicit:
Quia in Chriſto condita ſunt vniuerſa in cœ
lis & in terra, viſibilia & inuiſibilia, ſiue thro-
ni, ſiue dominationes, ſiue principatus, ſiue
poteſtates. Omnia per ipſum & in ipſo creata
ſunt, & ipſe eſt ante omnes, & omnia in ipſo
conſtant. Et paulò pòſt ait: Quia in ipſo com
pla-

placuit omnem plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliari omnia in ipſum pacificans per ſanguinē crucis eius, ſiue quæ in terris ſunt, ſiue quæ in cœlis ſunt. Nunquid diabolum & angelos eius pacificare credemus? Abſit, qui enim ſic ſentire voluerit, bicipitem laqueum geminæ impietatis incurret, vt aut diabolum & angelos eius per ſpiritum creatos eſſe neget, aut eos reconciliandos per ſanguinem crucis eius affirmet. Veruntamē quiſquis harum ſententiarum prauitate qualibet inuoluitur, caueat ne cum ipſo diabolo atque angelis eius æternæ combuſtionis punitione damnetur. Vnius enim eiuſdemq; impietatis eſt reus, ſi quis diabolum aut non à Chriſto creatum, aut reconciliationi Chriſti credat quandoq; reddendū. Cùm vtiq; ſi eum Chriſtus dominus non creaſſet, eius damnabilis à Chriſto diſceſsio non eſſet. Et ſi eū Chriſtus quandoque ſaluaturus eſſet, non ore Chriſti pronunciaretur eius æterna combuſtio. Omnia ergo per Chriſtum & in Chriſto creata ſunt, quia nihil eſt quod non per filium & in filio creauerit pater. Et omnia per ipſum atq; in ipſo reconciliantur, quia nullus eſt hominū qui ſine cruce Chriſti reconciliationis bene-

telligamus omnes homines quos vult Deus ſaluos fieri, vt nouerimus omnes qui ſaluãtur non niſi ex eius gratuita bonitate ſaluari. Vt enim quiſque ſaluetur, nulla præcedunt humanæ voluntatis bona merita, ſed ſola dei voluntas humanæ ſaluationis eſt cauſa. Ira enim
Pſal. 29 in indignatione eius, & vita in volũtate eius. Ira igitur eius noſtrę iniquitatis eſt meritum, vita verò noſtra voluntatis eius eſt donum.
Ioan 5. Sicut enim pater ſuſcitat mortuos & viuificat, ſic & filius quos vult viuificat. Eoſdem autem viuificari vult, quos vult ſaluos fieri. Sic ergo quos vult ſaluat, quemadmodũ quos vult viuificat. Nihil nanque voluit & non fecit, qui, ſcriptura teſte, omnia quęcunque voluit fecit. Proinde nõ indignè dicimus aliquid deum nolle quod poſsit. Nephas eſt autem ſi quis omnipotentem dicat aliquid facere non
Rom. 9 poſſe quod velit, voluntati enim eius quis reſiſtet. Nemo vtique, quia non eſt aliqua natura quæ ab eius creatione ſit aliena. Et ſicut nihil naturaliter ſubſiſtit quod ille non fecerit, ita nihil prouenit in ſalutem hominum quod ille non in æterna bonæ voluntatis ſuæ diſpoſitione faciendum prædeſtinauerit, à quo & fides gratis infunditur, per quam bene ambulemus, & perſeuerantia donatur, per quam ad ſpeciem peruenire poſsimus. Hęc autem dona

 58

na ſua ſemper deus in æterna atq; incommutabili habet voluntate diſpoſita, in qua præordinauit atque præparauit & quæ daret & quibus daret. Ipſe enim prædeſtinando præparauit gratiæ donum, qui gratiam donando implet prædeſtinationis effectum.

Epilogus.

Habetis dilectiſsimi fratres tam de incarnatione domini noſtri Ieſu Chriſti quàm de gratia, paucis expreſſam fidei noſtræ confeſsionisque ſententiam, qua certiſsime continetur vnigenitũ deum de deo patre naturaliter ſine initio natũ ex virgine naturaliter ſecundùm carnem progenitum. Vnus enim idemq; deus verbum quem prima natiuitate coæteruũ ſibi genuit æternitas patris, & quem temporaliter conceptũ ſecunda natiuitate filium hominis protulit vterus virginalis. Cuius gratia nobis & initium bonæ volunta-

bene operetur. Deus enim qui homine condidit, ipſe prædeſtinatione ſua & donum illuminationis ad credendum, & donum perſeuerantiæ ad proficiendum atq; permanendum, & donũ glorificationis ad regnandum, quibus dare voluit pręparauit, quiq; non aliter perficit in opere, quàm in ſua ſempiterna atque incommutabili habet voluntate diſpoſitum. Cuius prædeſtinationis veritatem, qua nos ante mundi conſtitutionem prædeſtinatos in Chriſto teſtatur Apoſtolus, ſi quis detrectat cordis credulitate recipere, vel oris confeſsione proferre, ſi ante vltimum diem vitæ præſentis, impietatis ſuæ contumaciam qua Deo viuo & vero rebellis obſiſtit non abiecerit, manifeſtum eſt eum non pertinere ad eorum numerũ, quos deus in Chriſto ante mundi conſtitutionem gratis elegit & prædeſtinauit ad regnũ. Pro quibus tamen nec oratio fidelium debet deſiſtere, nec charitas aliquando torpere, vt deus eis gratiam ſuæ illumi-

Ephe.1.

nationis

nationis donet, per quam in eis ſemen diuini ſermonis fructificet, qui fruſtra exterioribus auribus ſonat, niſi *Deus* ſpirituali munere auditum hominis interioris aperiat.

FINIS

Sequens opusculū tametsi divo Ambrosio sit inscrip
tū eius tamen nō esse manifestissime cōvincit
preter stili diversitatem, ipsum argumētū quod
tempore Ambrosii nōdū in questionem venerat.
adhec meminit hic author pelagianorū, quos satis
cōstat nō fuisse exortos tempore Ambrosii. quod autem
sit divi prosperi aquitanici, videtur stilus et
argumētū, in quo ille multū versabatur
satis declarare. Imo eius esse prorsus cōvincit,
quod in abbatia sancti martini, in civitate lovan
iensi et in abbatia bonefiensi Iuxta namurc
cū, in vetustissimis exemplis manuscriptis
inveniatur illius operibus annumeratū, eiusque
nomini ascriptū.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE